

Kirsti Rosenqvist

Outi Rosenqvist

PORIN KAUPUNGIN ASUKASTUPIEN ASIAKASRAKENNE,
ASIAKKAIDEN HYVINVOINTI JA PALVELUTARPEET

Sosiaalialan koulutusohjelma
Sosiaalipalvelujen ohjauksen suuntautumisvaihtoehto
2009

PORIN KAUPUNGIN ASUKASTUPIEN ASIAKASRAKENNE,
ASIAKKAIDEN HYVINVOINTI JA PALVELUTARPEET

Rosenqvist, Kirsti
Rosenqvist, Outi
Satakunnan ammattikorkeakoulu
Sosiaalialan koulutusohjelma
Sosiaalipalvelujen ohjauksen suuntautumisvaihtoehto
Joulukuu 2009
Majuri-Kylväjä, Marjatta
YKL: 30.114
Sivumäärä: 73

Asiasanat: lähiötoiminta, asukastupatoiminta, hyvinvointi, syrjäytyminen

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli tutkia kolmea Porin kaupungin ylläpitämää asukastupaa, niiden asiakasrakennetta, asiakkaiden hyvinvointia ja palvelutarpeita. Tutkimustuloksia tarkasteltiin pääasiassa kokonaisuutena, mutta myös asukastupakohtaisesti, jotta saatiin näkemys myös paikallisesta tarpeesta.

Tutkimuksen teoreettisessa osuudessa käsiteltiin lähiötoimintaa, asukastupatoimintaa, hyvinvointiin vaikuttavia tekijöitä ja syrjäytymistä. Tutkimus toteutettiin kvantitatiivisena kyselytutkimuksena, jossa oli yksi kvalitatiivinen kysymys. Kyselylomakkeita jaettiin asukastuville yhteensä 150 kappaletta, joista 135 lomaketta palautui.

Tutkimustuloksena selvisi, että asukastuvan vaikutus ihmisten elämään on ollut hyvin voimaannuttava. Toiminnan avulla useiden ihmisten syrjäytymiselle altistavia riskitekijöitä oli pystytty vähentämään. Palvelutarpeista tärkeimmiksi koettiin vapaa-ajanvietto ja kulttuuripalvelut sekä sosiaalipalvelut.

Tutkimustulokset antavat Porin kaupungin asukastupien lähiötyöntekijöille ajankohtaista tietoa asiakasrakenteesta ja asiakkaiden palvelutoiveista.

THE CLIENTELE IN PORI COMMUNITY CENTRES, THEIR WELFARE AND THE DESIRED SERVICES

Rosenqvist, Kirsti
Rosenqvist, Outi
Satakunta University of Applied Sciences
Degree Programme in Social Services
Social Services Counselling
December 2009
Majuri-Kylväjä, Marjatta
PLC: 30.114
Number of pages: 73

Key words: suburban activities, community centre activities, wellbeing, social exclusion

The purpose of this thesis was to examine three community centres maintained by the town of Pori, their clientele, their wellbeing and desired services. The results were mainly examined as a whole, but also relating to each community centre so as to obtain a view on local needs.

The theoretical part of the research dealt with suburban activities, community centre activities, factors affecting wellbeing, and social exclusion. The research was conducted as a quantitative survey with one qualitative question. A total of 150 questionnaires were dealt out at the community centres, of which 135 copies were returned.

As a result it was found out that the effect of a community centre on people's lives has been very empowering. The activities have been able to diminish the risk factors for social exclusion a number of people. Leisure activities, cultural services, and social services were considered the most important service needs.

The research results provide the Pori community centre employees with up-to-date information on the clientele structure as well as their desired services.

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ

ABSTRACT

1	JOHDANTO	6
2	LÄHIÖTOIMINTA VALTAKUNNALLISESTI.....	7
3	PORIN KAUPUNKIKUVAUS	8
3.1	Pihlavan kaupunginosa.....	8
3.2	Pormestarinluodon kaupunginosa.....	10
3.3	Sampolan kaupunginosa.....	11
4	KATSAUS SUOMALASEEN LÄHIÖÖN.....	13
4.1	Eri väestöryhmien tarpeet elinympäristössä.....	14
4.2	Asukkaiden kokemuksia elämästä lähiössä.....	16
4.3	Kehittämishankkeet lähiöissä	17
4.4	Asukastupatoiminta lähiössä	18
5	ALUEELLISEN TYÖN ELEMENTTEJÄ	19
6	ASUKASTUPATOIMINNAN KESKEISIMMÄT ELEMENTIT	21
6.1	Ennaltaehkäisevä työ.....	21
6.2	Moniammatillinen yhteistyö.....	22
6.3	Yhteisöllisyys	23
6.4	Osallisuus ja osallistuminen	24
6.5	Vertaistuki	26
7	PORIN KAUPUNGIN ASUKASTUPATOIMINTA JA LÄHIÖTYÖ.....	27
7.1	Asukastuvan palvelut	27
7.2	Lähiötyöntekijän toimenkuva	28
8	HYVINVOINTIIN VAIKUTTAVIA TEKIJÖITÄ.....	29
8.1	Hyvinvointi ja ympäristö.....	31
8.2	Hyvinvointi ja palvelut.....	33
8.3	Hyvinvointi ja toimintakyky.....	34
9	SYRJÄYTYMINEN	36
10	TUTKIMUSAINEISTO JA -MENETELMÄT	37
10.1	Tutkimuksen taustaa ja tutkimustehtävät	37
10.2	Aineiston hankinnassa käytetyt menetelmät	38

10.3 Aineiston analysointi.....	40
10.4 Tutkimuksen luotettavuus	41
11 TUTKIMUSTULOKSET	42
11.1 Asiakkaiden taustatiedot	42
11.1.1 Sukupuoli ja ikä.....	42
11.1.2 Asuinpaikka.....	44
11.1.3 Asumismuoto.....	44
11.1.4 Koulutus ja työmarkkinatilanne	45
11.1.5 Käyntitiheys asukastuvilla	47
11.1.6 Asiakkaiden tapaaminen asukastuvan ulkopuolella	48
11.2 Hyvinvointi asiakkaiden kokemana.....	48
11.2.1 Tyytyväisyys nykyiseen asuinpaikkaan.....	48
11.2.2 Koettu terveydentila.....	49
11.2.3 Koettu stressi	50
11.2.4 Koettu yksinäisyys.....	51
11.2.5 Tyytyväisyys nykyiseen elämäntilanteeseen.....	52
11.3 Asiakkaiden palvelutarpeet	53
11.3.1 Kokemus vaikutusmahdollisuuksistaan	54
11.3.2 Tärkeimmiksi koetut asukastuvan palvelut.....	54
11.3.3 Koettu palveluiden tarve	57
11.3.4 Asukatuvan toimintaan liittyviä erityistoiveita	59
11.4 Asukastupatoiminnan vaikutuksista asiakkaiden elämään.....	61
12 TULOSTEN TARKASTELO.....	65
12.1 Johtopäätökset.....	65
12.2 Jatkotutkimusaiheet.....	70
LÄHTEET	71
LIITTEET	

1 JOHDANTO

Lähiötyö on ammatillisen sosiaalityön kentässä pitkälti käyttämätön voimavara. (Roivainen, Nylund, Korkiamäki & Raitakari 2008, 139). Yhteisöllisyys on lähiötyössä käytännön toimintamallina usein lievittämässä ihmisten ongelmia. Onkin ristiriitaista, että se ei kuitenkaan ole vakiintunut pysyväksi osaksi perussosiaalityötä. (Roivainen ym. 2008, 77–78.) On hyvin tärkeää tutkia lähiötyötä, jotta voidaan ymmärtää ennaltaehkäisevän lähiötyön mahdollisuudet, ja saadaan alueen asukkaiden ääni kuuluville. (Roivainen ym. 2008, 139).

Tutkimuksen lähtökohtana oli henkilökohtainen kiinnostus lähiötyöhön ja sen mahdollisuuksiin sosiaalityön kentällä. Lisäksi aihe koettiin erityisen ajankohtaiseksi, koska asukastupatoiminta siirtyi vuoden 2009 alusta työllistämisyksikön alaisuudesta aikuissosiaalityön hallinnon alle. Vahvistuksen tutkimusaiheelle saatiin tapaamisessa Projektilakimies Paavo Immosen kanssa, jolla on pitkä kokemus Porin alueiden kehittämistyössä.

Tutkimuksen tavoitteena oli tutkia Porin kaupungin asukastupien asiakkaita ja heidän omia kokemuksiaan hyvinvoinnista ja asukastuvan palveluiden tarpeesta. Tutkimustuloksia pyrittiin käsittelemään myös asukastupakohtaisesti, jotta voitiin kartoittaa eri asukastupien asiakasrakennetta ja heidän toiveitaan toiminnan ja palvelujen kehittämiseksi. Hyvinvointia käsittelevillä kysymyksillä kartoitettiin asiakkaiden tyytyväisyyttä kokonaisvaltaiseen hyvinvointiin. Palveluita käsittelevissä kysymyksissä selvitettiin asiakkaiden mielipiteitä nykyisestä toiminnasta ja tulevaisuuden palvelutarpeista. Tutkimuksen tarkoitus oli tuoda esille asiakkaiden toiveita ja antaa aikuissosiaalityössä toimiville lähiötyöntekijöille ajankohtaista tietoa asiakaskunnasta ja heidän tarpeistaan.

Asukastupatoiminta on merkittävä ehkäisevän työn muoto, jonka avulla voisi vahvistaa yhteisöllistä toimintaa ja ihmisten arjessa selviytymisen tukemista asiakaslähtöisesti. Asukastuvilla tehtävä työ onkin usein niin sanottua ”näkyvätöntä sosiaalityötä”, jonka pitäisi saada ansaitsemansa arvostus sosiaalityön kentällä.

2 LÄHIÖTOIMINTA VALTAKUNNALLISESTI

Erilaisia uusia alueellisia työtapoja on kehitelty ja kehitellään, sekä lähiöprojekteissa että sosiaalitoimissa ja kolmannella sektorilla. Vaikka työtavat ovat erilaisia, niiden toimintaperiaatteet ovat pitkälti samoja. Toiminnassa on keskeistä, että korostetaan alueen ja sen asukkaiden huomioonottamista ja heidän aktivointiaan. Pääperiaatteena on, että alueen eri sektorit tekevät tiivistä yhteistyötä, mutta myös asukkaita kannustetaan toimimaan yhdessä. Toiminnan tavoite on olla asukaslähtöistä, jotta asukkailla olisi mahdollisuus osallistua ja vaikuttaa toiminnan muotoutumiseen. Alueellista toimintaa voidaankin kutsua yhdyskuntatyöksi, sillä sille on tyypillinen aluekohtaisuus, viranomaisten yhteistyö, poikkihallinnollisuus ja asukkaiden aktivointi. (Bäcklund & Schulman 2000, 112.)

Viime vuosien projektihuumassa on alettu perustaa erilaisia kommunikatiivisia avoimia kokoontumispaikkoja alueen asukkaille, jotka ovatkin toiminnaltaan usein yhtesöllistäviä ja osallistavia toimintamalleja hyvinvointipalvelujen kentässä. Näistä kokoontumispaikoista onkin tullut eräänlaisia kansalaisten olohuoneita. Kokoontumispaikkojen toimintamalli on usein hyvin samankaltainen. Niille on tyypillistä, että ne ovat niin sanottuja matalan kynnyksen paikkoja, joihin asukkaat voivat kokoontua yhteen, työstää ongelmiaan yhdessä ja tulla osaksi elinympäristönsä kehittämistä. Kommunikatiivisuus ja avoimen osallistumisen periaate on yhtäläistä kokoontumispaikoille, olipa kyseessä sitten asukastupa, kansalaistalo, sosiokulttuurinen keskus, perhekahvila tai muu matalan kynnyksen kohtaamispaikka. (Roivainen ym. 2008, 74.)

Hyvinvointipoliittisesti on tunnistettavissa odotus, että asukastuvat toimisivat ongelma-alueiden niin sanottuina ensiapupäivystyksinä eli hätäapuna kansalaisille, jotka elävät erilaisissa riskeissä ja niiden seurannaisvaikutuksissa. Alueilla, joissa vakiintuneita ammatillisia peruspalveluita on karsittu, tämä odotus on erityisen vahva. Vaikka asukastupatyyppeistä toimintamallia sovelletaan yhä uudestaan erilaisten ongelmien lieventämiseen ja ohjelmien toiminnalliseksi tasoksi, se ei siitä huolimatta ole vakiintunut pysyväksi osaksi perussosiaalityön metodista osaamis-

ta. Yksilötyöhön painottava sosiaalityö onkin käyttänyt yhteisöllisiä työmenetelmiä valitettavan harvoin vain yksittäisissä kokeiluissa ja poikkeustapauksissa. Äärimmäisen harvoin sosiaalityö on voinut toteuttaa pitkäjänteistä yhdyskuntatyötä vakiintuneella asuinalueella. (Roivainen ym. 2008, 77–78.)

3 PORIN KAUPUNKIKUVAUS

Porin kaupunki sijaitsee Länsi-Suomen läänissä Satakunnan maakunnassa. Kaupunki on perustettu vuonna 1558 Kokemäenjoen suulle. Suomen kaupungeista Pori on tällä hetkellä asukasluvultaan kymmenenneksi suurin, sen väkiluku on 76 337 henkilöä. (Porin kaupunki 2009e.) Noormarkun ja Porin kuntien yhdistyessä 1.1.2010 Porin väkiluku tulee olemaan noin 82 500. (Porin kaupunki 2009b).

Pori on merenrantakaupunki, jonka satama on aina ollut vahvasti mukana elinkeinoelämässä. Teollisuus- ja rakennustoiminta työllisti vuonna 2006 27,6 % kaikista työntekijöistä. Kaupassa, liikenteessä ja palveluissa työskenteli 70,7 % työntekijöistä. Ainoastaan yksi prosentti työskenteli maa-, metsä- ja kalataloudessa. Muita työnantajia oli 0,7 %. Kunta työllisti 6763 työntekijää. Vuonna 2006 Porin kaupungissa työskenteli 8200 ulkopaikkakuntalaista, ja noin 4900 Porilaista työskenteli kunnan ulkopuolella. Vuoden 2009 kesäkuussa työttömyysaste oli 12,2 %, kun väliaikaisesti lomautettuja ei lasketa. (Porin kaupunki 2009d.) Porin Kaupungin asukkaiden ikärakenne 2009 tammikuussa oli seuraavanlainen; 0-14-vuotiaita 15 %, 15–64-vuotiaita 65,2 % ja yli 65-vuotiaita 19,8 %. (Porin kaupunki. 2009a).

3.1 Pihlavan kaupunginosa

Luonnonkaunis Pihlavan kaupunginosa sijaitsee noin 15 km päässä Porin keskustasta. Kaupunginosa koostuu kerrostaloista sekä pientaloista. Kerrostalot rakennettiin 1970- 1980- lukujen välisenä aikana jo olemassa olevien pientalojen rin-

nalle. Alue on pinta-alaltaan laaja ja palvelutarjonta on hyvin kattava. Kaksi suurta teollisuusyrittystä ovat merkittäviä työllistäjiä alueella. Pihlavan keskusta sijaitsee aivan merenlahden läheisyydessä. Pihlavan keskustan palvelut sijoittuvat pääasiassa yhden aluetta halkovan päätien ympärille. Aivan Pihlavan keskustan tuntumassa on lähiölle tyypillisiä kerrostaloja ja matalia liikerakennuksia. Lisäksi Pihlavan seurakunnalla on oma kivikirkko, jonka yhteydessä on seurakuntasali ja kerhohuoneita. Kirkon alakerroksesta löytyy nuorten Kellarikirkko. (R. Rosnell, henkilökohtainen tiedonanto 30.9.2009.)

Pihlavan alueen palveluita ovat päivittäistavarakaupat, kioski, lahjatavarakauppa, kukkakauppa, ruokaravintolat ja parturikampaamot. Pihlavassa on myös pankki- ja postipalvelut. Lisäksi alueella on kirjasto ja uimahalli sekä urheilukenttä. Opiskeluun on hyvät mahdollisuudet alueen peruskouluissa ja lukiossa. Lisäksi nuorille on vapaa-aikatoimen nuorisotila Pihlavan Putki. Kunnallista päivähoitoa järjestetään päiväkodeissa sekä perhepäivähoitoryhmissä. Pihlavassa on oma terveysasema, hammashoitola sekä apteekki. Vanhustenhoidosta huolehtivat vanhusten palvelutalo ja dementiahoitokoti Dagmaria ja lisäksi alueella sijaitsee tuetun asumisen palvelukoti Omenapuu. Alueella toimii runsaasti useiden eri alojen yrittäjiä. Julkinen liikenne on toimivaa. (R. Rosnell, henkilökohtainen tiedonanto 30.9.2009.)

Seuraavassa taulukossa esitetään Pihlavan väestörakenne ikäluokkien mukaan vuonna 2009 (Taulukko 1).

Taulukko1. Pihlavan väestörakenne ikäluokkien mukaan

Ikäjakauma	<i>Frekvenssi</i>	<i>Prosentti</i>
0-6 -vuotiaita	77	5 %
7-12 -vuotiaita	89	6 %
13-18 -vuotiaita	91	6 %
19-24 -vuotiaita	71	5 %
25-54 -vuotiaita	523	35 %
55-64 -vuotiaita	320	22 %
65-74 -vuotiaita	169	11 %
yli 75 -vuotiaita	150	10 %
Yhteensä	1490	100 %

(Porin hallintokeskus 2009)

3.2 Pormestarinluodon kaupunginosa

Pormestarinluoto sijaitsee Kokemäenjoen rannalla, noin kahden kilometrin päässä Porin keskustasta. Puustoisien ja vehreän lähiön rakennuskanta koostuu harvaan rakennetuista kerros- ja rivitaloasunnoista sekä muutamista kymmenistä pientaloista. Alueelle on tyypillistä runsas kävely- ja pyöräteiden verkosto, joka kulkee osittain joen vartta pitkin. Pormestarinluodon rakennukset ovat pääosin 1970-luvulla valmistuneita. (P. Visavuori, henkilökohtainen tiedonanto 29.9.2009.)

Pormestarinluodon palveluihin kuuluvat päivittäistavarakauppa, kioski, anniskeluravintola ja parturi-kampaamo. Ruskakodin palvelutaloyhdistys tarjoaa alueella asuin- ja avopalveluja ikäihmisille. Pormestarinluodon asukasyhdistys ylläpitää alueella kirjatupaa ja Porin vapaa-aikatoimi nuorisotilaa. Keski- Porin seurakuntaan kuuluvalla Pormestarinluodon alueella, on myös oma seurakuntakoti, joka ylläpitää muun muassa seurakunnankerhoa lapsille. (P. Visavuori, henkilökohtainen tiedonanto 29.9.2009.)

Aivan keskustan tuntumassa sijaitsee myös kunnallinen hammashoitola, päiväkoti Pohjatuuli ja pienen matkan päässä Kaarisillan koulu (1-9 luokat). Mannerheimin lastensuojeluliiton palvelu on nuorille tarkoitettu tuki- ja turvapaikka Porkkanapesä. Pormestarinluodon lähiössä on hyvät lenkkeilymaastot, lapsille leikkipuisto ja nuorille skeittiramppi. Julkinen liikenne toimii Pormestarinluodossa hyvin. (P. Visavuori, henkilökohtainen tiedonanto 29.9.2009.) Seuraavassa taulukossa esitetään Pormestarinluodon väestörakenne ikäluokkien mukaan vuonna 2009 (Taulukko 2).

Taulukko 2. Pormestarinluodon väestörakenne ikäluokkien mukaan

Ikäjakauma	<i>Frekvenssi</i>	<i>Prosentti</i>
0-6 -vuotiaita	106	4 %
7-12 -vuotiaita	110	4 %
13-18 -vuotiaita	135	5 %
19-24 -vuotiaita	217	8 %
25-54 -vuotiaita	801	31 %
55-64 -vuotiaita	502	19 %
65-74 -vuotiaita	337	13 %
yli 75 -vuotiaita	412	16 %
Yhteensä	2620	100 %

(Porin hallintokeskus 2009)

3.3 Sampolan kaupunginosa

Sampolan kaupunginosa sijaitsee itäisessä Porissa noin neljän kilometrin päässä kaupungin keskustasta. Sampolan alueella on 26 kerrostaloa, sekä noin 100 asunnon ketjutettu pientaloalue Arabikylä. Asuinrakennukset sijaitsevat ruutukaavassa aivan palveluiden tuntumassa. Sampolassa on hyvin ajoneuvoille parkkipaikkatilaa, mutta kapeat sisäkadut on kuitenkin rauhoitettu ajoneuvoliikenteeltä. Asuntokanta käsittää enimmäkseen 1970-luvulla valmistuneita kerros- ja pientaloja. Alueella on liikekeskus, johon suurin osa alueen palveluista on keskittynyt. (P. Ahonen, henkilökohtainen tiedonanto 29.9.2009.)

Sampolan kaupunginosan palveluihin kuuluvat päivittäistavarakauppa, apteekki, kaksi parturi-kampaamoja ja kaksi anniskeluravintolaa. Lisäksi palveluihin kuuluvat kirjasto ja hammashoitola. Teljän seurakunta ylläpitää alueella kerhuhuonetta. Palvelutalo Sampolantähti ja Ruskakodin palvelutaloyhdistyksen ylläpitämä Ruskalinna sijaitsevat aivan liikekeskus tuntumassa. Kehitysvammaisille on tarjolla toimintaa Sampolan työpajalla ja Sampolan päivätoimintayksikössä. (P. Ahonen, henkilökohtainen tiedonanto 29.9.2009.)

Sampolassa sijaitsee Päiväkoti Taikurinhattu ja Itä-Porin yhtenäiskoulu, joka käsittelee koululuokat 1-9. Lisäksi Sampolassa toimii Itä-Koivulan erityiskoulu. Mannerheimin lastensuojeluliitto ylläpitää tuki- ja turvapaikka Porkkanapesää. Alueen nuorisotila on vapaa-aikatoimen ylläpitämä. Alueella toimii myös Otsolan kansalaisopiston projekti, Kansalaistaitoja nuorille. (P. Ahonen, henkilökohtainen tiedonanto 29.9.2009.)

Alueella on lenkkeilypolkuja, leikkipuisto, pallokenttä ja skeittiramppi sekä mini-golfrata. Julkinen linja-autoliikenne on toimivaa. (P. Ahonen, henkilökohtainen tiedonanto 29.9.2009.) Seuraavassa taulukossa esitetään Sampolan väestörakenne ikäluokkien mukaan vuonna 2009 (Taulukko 3).

Taulukko 3. Sampolan väestörakenne ikäluokkien mukaan

Ikäjakausa	<i>Frekvenssi</i>	<i>Prosentti</i>
0-6 -vuotiaita	121	5 %
7-12 -vuotiaita	105	4 %
13-18 -vuotiaita	126	5 %
19-24 -vuotiaita	172	6 %
25-54 -vuotiaita	793	30 %
55-64 -vuotiaita	541	20 %
65-74 -vuotiaita	401	15 %
yli 75 -vuotiaita	386	15 %
Yhteensä	2645	100 %

(Porin hallintokeskus 2009)

4 KATSAUS SUOMALASEEN LÄHIÖÖN

Etenkin 1970-luvun lopulta lähtien suomalaisissa lähiöissä on nähty parantamisen aihetta. On mielenkiintoista, miksi yhteiskunnallinen pahoinvointi paikallistetaan juuri lähiöihin. Alkuvaiheessa lähiöt merkitsivät edistystä, tehokasta tapaa nostaa väestön elintaso, jotka poistaisivat lopullisesti suomalaisten asumisongelmat. Niin kansainvälisen kuin kansallisenkin kaupunkisuunnitteluopin mukaan lähiömallin oli määrä palvella hyvinvointitavoitteita. Jo 1970-luvulta lähtien aina 2000-luvulle asti lähiöistä ja lähiöasukkaista on puhuttu aivan kuin nämä edustaisivat jotakin omaa kategoriaansa suomalaisten keskuudessa. Sen tuloksena on syntynyt niin sanottu lähiötodellisuus, jonka lääkkeeksi yhteisöllisyyttä pyritään nyt synnyttämään. Ongelmattomia kaupunginosia ei kutsuta lähiöiksi, vaan alueista puhutaan niiden omilla paikannimillä. Lähiöiden saama negatiivinen arvostus perustuukin usein ”ulkopuolisen katseeseen”. Asukaskyselyssä ongelmattoman alueen asukkaat eivät arvioineet, niin kutsuttua lähiötä, sen todellisten fyysisten tai sosiaalisten piirteiden mukaan. Vastaajan mukaan toissijaisia kriteerejä olivat palvelut, ympäristön laatu ja hyvät liikenneyhteydet. (Nupponen 2001, 27–28.)

Lähiöissä, kylissä tai kaupunginosissa kunta on harvoin fyysisesti läsnä kaikkine toimintoineen. Alueella voi olla päiväkotia, koulu, terveyskeskus tai esimerkiksi sosiaalivirasto, tai vain jokin näistä palveluista. Kunnan tai valtion keskusvirastot tai toimistot sen sijaan sijaitsevat hyvin harvoin muualla kuin kaupungin tai kunnan keskustassa. Viranomaisen fyysinen sijainti vaikuttaa usein sosiaalisen ympäristörakenteen muotoutumiseen. Jos alueella sijaitsee esimerkiksi palolaitos tai poliisi, ilmapiiri on erilainen kuin sellaisella alueella, jossa ainoita viranomaisia saattavat olla päivähoiton työntekijät. Riippumatta hallinnonalasta, viranomaisesta tai käytettävissä olevista tiloista, saatavilla olevat viranomaiset voivat muodostua asukkaiden arjen kannalta merkittäviksi resursseiksi. (Tapaninen ym. 2002, 167.)

4.1 Eri väestöryhmien tarpeet elinympäristössä

Eri väestöryhmien tarpeet elinympäristön suhteen vaihtelevat hyvin paljon (Wiik 2005, 23). Esimerkiksi sukupuoli, etninen tausta ja pysyvä vamma ovat tekijöitä, jotka ryhmittävät ihmisten odotuksia elinympäristön suhteen. Lisäksi tarpeisiin vaikuttavat elämänvaiheet ja henkilökohtaiset arvot. (Wiik 2005, 40.) Seuraavassa käsitellään eri-ikäisten ihmisten keskimääräisiä tarpeita elinympäristön suhteen.

0-6-vuotiaat pienet lapset liikkuvat kodin välittömässä läheisyydessä ja reviiri laajenee ja kehittyy iän myötä. Alle kouluikäinen lapsi leikkii noin viidenkymmenen metrin etäisyydellä kodistaan, ja kouluikäisen reviirikin on vain 300 metriä kotipihosta. Vasta 12-vuotias lapsi pystyy hahmottamaan liikkumisympäristöönsä suuremmissa mittakaavassa ja pystyy liikkumaan itsenäisesti paikasta toiseen. (Wiik 2005, 26.)

7-12-vuotiaiden lasten kannalta hyvässä elinympäristössä on luonnonläheisyyttä, turvallisuutta ja hallittavuutta. Inhimillinen ja väljä mittakaava rakentamisessa luo lapselle hyvän elinympäristön. Lapset kaipaavat tiettyjä toimintoja liikunta- ja sosiaalisten taitojen kehittämiseksi. Kaupalliset palvelut ja sosiaaliset verkostot kodin läheisyydessä ovat lapsille tärkeitä. Lapset kaipaavat myös paikkoja oleskeluun eri-ikäisten ihmisten seurassa. Luonnonläheisyys merkitsee lapselle vihreää ympäristöä istutuksineen. Kaikki tutkimukset vakuuttavat, että lapset toivovat luontoa leikkiympäristökseen. Lapsiystävällinen ympäristö tarjoaa tasoeroja, kuten kaltevuudet, piilopaikat, pensaat ja puut. Ne tarjoavat piilopaikkoja ja virikkeitä kaikkina eri vuodenaikoina ja eri säätiloilla. (Wiik 2005, 24–25.) Etenkin tytöt arvostavat lähiympäristössä sosiaalisten suhteiden merkitystä ja eri-ikäisten luontevia tapaamispaikkoja, kuten kahviloita. Kavareiden lisäksi lapsille ovat tärkeitä lapsen maailmasta kiinnostuneet aikuiset, jotka auttavat muodostamaan turvallisen sosiaalisen ympäristön. Lapsetkin kaipaavat yhteistiloja, missä eri asukasryhmät voivat tavata toisiaan. Tärkeitä tiloja voivat olla kirjasto, uimahalli, lähikauppa tai kioski. Niissä lapsi voi liikkua turvallisesti omassa mittakaavassa. Tyttöjen ja poikien toiveet ympäristön suhteen eroavat toisistaan. Pojilla on reviiri laajempi ja poikien toiveissa korostuu fyysinen tekeminen, kuten pelaaminen, pyöräileminen

ja kilpaileminen. Tyttöjen toiveet kohdistuvat enemmän palveluihin ja luontoon. (Wiik 2005, 26.)

Nuorten 13–17-vuotiaiden hyvän elinympäristön katsotaan olevan sellainen, että siellä on erilaisia mahdollisuuksia toimia alueen sisällä, ja sieltä on myös helppo liikkua alueen ulkopuolelle. Nuoret arvostavat harrastusmahdollisuuksia, kulkuyhteyksiä ja palveluita. Nuoret kaipaavat yhteisiä tiloja ystävien tapaamista varten. Omalla asuinalueellaan nuoret kuitenkin arvostavat luontoa ja rauhallisuutta. Nuoret käyttävät paljon julkisia kulkuneuvoja ja tarvitsevat monia palveluita, kuten kahviloita, diskoja, erikoiskauppoja ja elokuvateattereita. Nuoruudessa ystävät koetaan tärkeiksi ja siksi yhteiset tapaamispaikat ovatkin nuorille merkittäviä. (Wiik 2005, 26–27.)

Nuorten aikuisten 18–24-vuotiaiden tarpeet muodostuvat elämäntilanteiden mukaan. Osa tämän ikäisistä etsii vielä omaa identiteettiään ja elää nuoruuttaan voimakkaasti. Saman ikäisistä osa on jo sitoutunut ja muodostanut oman perheen. Osa tämän ikäisistä opiskelee ja osa on jo työelämässä. Nuoret aikuiset viihtyvät kaupunkien keskustoissa ja kerrostaloasunnoissa. He arvostavat usein palveluita kävelyetäisyyden päässä. Tämän ikäisille asunnon sijainti keskustassa ja asunnon edullisuus, ovat tärkeämpiä kuin asunnon varustelu. Nuoret aikuiset toivovat kodin läheisyyteen kahviloita, kauppoja ja ravintoloita. He arvostavat julkisia kulkuyhteyksiä kaikkina vuorokaudenaikoina. (Wiik 2005, 30.)

Ikäryhmä, jossa on 25–39-vuotiaita, ovat usein juuri perustaneet perheen ja he elävät lasten ehdoilla. Kaupunkiasumisessa kaivataan palveluita, mutta lasten tarpeiden mukaan saatetaan siirtyä maaseutumaiseen omakotitaloasumiseen. Pienten lasten vanhemmat arvostavat helppoja kulkuyhteyksiä päiväkotiin ja työpaikalle. (Wiik 2005, 30–31.)

Keski-ikäisten 40–54-vuotiaiden tarpeita määrittelee usein vielä kouluikäisten lasten ja nuorten tarpeet. Heillä on useimmiten asuinpaikka pysynyt pitkään samana. Taloudellisia resursseja on jo enemmän, siksi kodin kohentaminen, matkustaminen ja vapaa-ajan vietto ovat tärkeää. Kesämökit mahdollistavat asuinpaikan vaihdon osaksi aikaa vuodesta. (Wiik 2005, 31.)

Yli 55-vuotiailla on mahdollisuus valita elinympäristönsä oman mieltymyksen mukaan. He saattavat muuttaa haja-asutusalueelta kaupunkien keskustoihin tai muuttaa kesämökkinsä talviasuttavaksi. Tämän ikäiset liikkuvat paljon, ja mielellään omalla autolla. Joukkoliikenne ei ole nykyisessä muodossa tämän ikäryhmän suosima. (Wiik 2005, 31.)

Ikääntyneiden tarpeisiin elinympäristössä vaikuttaa vuosien myötä heikkenevä toimintakyky, jota alkaa yleisemmin esiintyä keskimäärin 75-vuotiaana. Koko ikänsä kaupungissa asunut ei ikääntyessään kaipaa maaseudun rauhaa, vaan tärkeintä on asua tutussa ympäristössä. Ikääntyneiden tarpeet ovat usein pieniä asioita elinympäristössä. He kaipaavat itsenäistä asumista ja liikkumista edesauttavia parannuksia. Lähiympäristön pysyvyys, järjestys ja jatkuvuus tuovat turvallisuudentunnetta. Tärkeinä ikääntyneet pitävät liikkumisen turvallisuutta, terveyttä sekä sosiaalipalveluiden saatavuutta. (Wiik 2005, 32–34.)

4.2 Asukkaiden kokemuksia elämästä lähiössä

Iisalmessa sijaitsevalla Lippuniemen asuinalueella toteutettiin projekti, joka tähtäsi asukkaiden vuorovaikutuksen kehittämiseen ja asukkaiden aktivoimiseen lähiön kehittämistyöhön. Lisäksi tavoitteena oli tehdä lapsiperheitä tukevaa ennaltaehkäisevää työtä, sekä poistaa liikuntaesteet asuinalueelta. Projekti toteutettiin eri viranomaistahojen yhteistyönä. Lippuniemi-projekti on melko tyypillinen esimerkki lähiöprojekteista, joita on viime vuosikymmeninä toteutettu noin satakunta. Kehittämistyö erosi muista hankkeista kuitenkin siinä, että se oli varsin pitkäkestoinen (1996–2003), ja siinä, että toimintamuotoja tarkasteltiin tutkimuksellisesti asukasnäkökulmasta. (Roivainen, 2008, 129–130.)

Lippuniemessä tehdyn kyselyn mukaan 82 % viihtyy alueella melko tai erittäin hyvin. Lippuniemessä merkittävään yhteisöön, kuten perhe tai ystävä-tuttavapiiriin tunti kuuluvansa 77 % vastaajista. 75 % vastaajista piti oman asuinalueen asioita tärkeinä ja 50 % halusi myös vaikuttaa niihin. Tutkimuksen mukaan alueen

asukkailla oli hyvin vähän tietoa aluetta koskevan vaikuttamisen kanavista, sillä vain kolmas osa tiesi, mitä kautta voi vaikuttaa. Vastaajista 66 % piti yhteenkuuluvuuden edistämistä alueella tärkeänä. Paikallista asukastilaa piti tärkeänä 61 % asukkaista. Kuitenkin vain puolet kyselyyn vastanneista tiesi asukastilan sijainnin, ja vain viidennes oli käynyt siellä. (Roivainen 2008, 130–131.)

Asukastilan toimintamuodoista kiinnostavimmiksi koettiin lasten kerhot ja lastenhoitopalvelut. Myös mahdollisuus käyttää tietokonetta ja lukea lehtiä herätti asukkaissa kiinnostusta. Osallistumisen esteiksi kerrottiin ajan- ja kiinnostuksen puute, saamattomuus lähtemiseen, korkea kynnyks lähteä jollei tunne muita osallistujia sekä itselle sopivien toimintamuotojen puute. Epäsopivat aukioloajat ja tiedon puute oli joillekin asukkaille käyttöä rajoittavia tekijöitä. (Roivainen 2008, 131.)

4.3 Kehittämishankkeet lähiöissä

Lähiöihin kohdistuvat kehittämishankkeet yleistyivät 1990-luvulla. Kehittämishankkeiden painopiste oli kuitenkin vahvasti alueen asuntojen kunnostamisessa, sekä lähiympäristön ja julkisten tilojen parantamisessa. Fyysisillä parannuksilla pyrittiin asukkaiden selviytymisen ja asuinalueiden elinkelpoisuuden vahvistamiseen sekä alueen sosiaaliseen kehittämiseen. Fyysisten uudistusten ohessa kehittämishankkeet toivat mukanaan myös asukkaiden tueksi tarkoitettuja toimintoja, kuten asukastiloja. (Luukas 2009, 36.)

Lähiöprojektit synnyttivät myös sosiaalisen kehittämisen muotoja, kuten erilaisia asukkaiden tueksi tarkoitettuja toimintamuotoja, uusia kehityshankkeita ja julkisia palveluita. Projektien tärkeimpinä saavutuksina pidettiin alueellisten yhteistyösuhteiden vahvistumista, asukastilojen saantia sekä syntynyttä asukasyhteistyötä. Yksi tärkeimmistä tavoitteista rakentamisen ohella oli ratkoa ja ennaltaehkäistä laman mukanaan tuomia sosiaalisia ongelmia. Sosiaalisen kehittämisen toimintamuodoilla pyrittiin alueen sisäisiin asioihin vaikuttamisen lisäksi, ennen kaikkea alueen elinkelpoisuuden parantamiseen ja asukkaiden selviytymisen tukemiseen. (Luukas 2009, 37.)

Kehityshankkeista vain pieni osa oli sellaisia, jotka pyrkivät määrätietoisin ottein vaikuttamaan lähiön ulkopuolelta alkunsa saaneisiin ongelmiin, kuten työttömyyteen, syrjäytymiseen ja palveluiden puutteeseen. Sosiaalisen parantamisen tehtävässä kuntien sosiaalitoimen rooli oli joissakin hankkeissa ratkaisevassa asemassa. Kuntien sosiaalitoimet järjestivät asukastiloja ja henkilökuntaa ja kehittivät uusia työtapoja. Lisäksi ne saattoivat rahoittaa ja tukea alueilla tehtävää hanketyötä. (Luukas 2009, 37.)

Asuinalueilla on toteutettu viime vuosikymmeninä runsaasti kaupunginosiin liittyvää kehitystyötä. Alueen asukkaiden hyvinvoinnin edistämiseksi on kehitetty erilaisia aluemalleja, jotka pyrkivät lähidemokratiaan ja asukkaiden kanssa tehtävän yhteistyön vahvistamiseen. Nämä aluemallit on monesti yhdistetty osaksi kaupunkistrategiaa. (Luukas 2009, 37.)

4.4 Asukastupatoiminta lähiössä

Alkusysäys asukastupien perustamisessa on syntynyt usein erilaisten lähiöön kohdistuvien projektien myötä. Asukastuvat on tarkoitettu kaikille avoimiksi kokouksumis- ja kohtaamispaikoiksi, joiden lähtökohtana on asuinalueen viihtyvyyden parantaminen ja asukkaiden yhteistoiminnan edistäminen. Toiminnan tarkoituksena on syrjäytymisen ja päihdeongelmien ehkäiseminen sekä vapaa-ajanviettopalveluiden tarjoaminen. Asukastupien toiminta on alueellisesti muodostunut hyvin monimuotoiseksi. Ruokailu on esimerkiksi yksi toimintamuoto, joka on kehityshakkeiden myötä vakiinnuttanut paikkansa useimpien asukastupien toiminnassa. (Luukas 2009, 36.) Myös työllistäminen, erilainen virikkeellinen harrastetoiminta ja retket ovat usein yleisesti vakiintuneita toimintamuotoja. Asukastupatoiminnassa on kuvaavaa, että se on paikka josta asukas voi saada ohjausta ja tukea eri elämäntilanteissa. (Luukas 2009, Liite 8.) Toiminnasta vastaavien työntekijöiden perustehtäviin kuuluvat myös erilaisten tapahtumien ja toimintojen järjestäminen sekä asuinalueen toimivuuteen ja mahdollisiin epäkohtiin vaikuttaminen (Luukas 2009, 39).

Olemassa olevat resurssit, paikallinen tarve ja toiminnan järjestäjä ovat vaikuttaneet asukastupatoiminnan muotoutumiseen (Luukas 2009, 36). Järjestäjätahoja voivat olla esimerkiksi säätiöt, kaupunki ja erilaiset yhdistykset. Asukastupien kohderyhmät vaihtelevat aina lapsista, työikäisiin, perheellisiin ja ikäihmisiin saakka. Todellista asiakaskuntaa onkin varsin mahdotonta määritellä, sillä asukastuvat ovat kaikille lähiön asukkaille tarkoitettuja kohtaamispaikkoja. Asukastuvan toiminta ja palvelut muotoutuvatkin asiakkaiden tarpeiden mukaan. Toiminnasta voi vastata vaihtelevasti sosiaalialan koulutuksen saanut henkilö tai vapaaehtois-toimijat. Toiminnan järjestäjä, toiminnasta vastaava työntekijä ja asukkaiden tarpeet vaikuttavat hyvin paljon siihen, millaiseksi asukastuvan toiminta muodostuu. (Luukas 2009, Liite 8.)

5 ALUEELLISEN TYÖN ELEMENTTEJÄ

Sosiaalityön yhteiskunnallisen ja alueellisen merkityksen ymmärtäminen on sosiaalityön uudistamisen edellytys. Alueellista asiantuntijuutta tulisi lisätä erilaisissa verkostoissa, tuomalla niihin sosiaalista tietoa asuinympäristöön liittyvistä ongelmakohdista ja kehittämishaasteista. Yhteiskunnallisen jatkuvan muutoksen vuoksi myös sosiaalityön on oltava riittävän muuntautumiskykyistä. Hyvinvointi 2015 -toimenpideohjelma korostaa lausunnoissaan rakenteellista sosiaalityötä ja yhteisötyötä tärkeinä tulevaisuuden orientaatioina. (Kananoja ym. 2007, 127.)

Yhteisösosiaalityön historialliset juuret ovat jo 1800-luvun lopulla käynnistyneessä brittiläisessä ja amerikkalaisessa setlementtityössä. Suomessa toteutettu yhdyskuntatyö on saanut vaikutteita sekä brittiläisestä että pohjoismaisesta yhdyskuntatyöstä. Suomalaisen yhdyskuntatyön toimintatapoihin vaikuttivat 1800–1900 lukujen vaihteessa syntyneet kansanliikkeet, kuten raittiusseurat ja työväenyhdistykset. Yhteisötyön ja yhteisösosiaalityön käsitteet vakiintuivat vasta 2000-luvun vaihteessa. Sosiaalisten ongelmien ennaltaehkäisy, lähipalveluiden kehittämien,

kansalaisten oma-aloitteisuuden tukeminen ja sosiaalisten verkostojen merkityksen tunnustaminen ovat yhteisösosiaalityön periaatteita. Lähtökohtaista on kansalaisten hyvinvoinnin edistäminen paikallisten yhteisöjen tarjoamien mahdollisuuksien avulla. Vielä 1970-luvulla sosiaalityön haasteena olivat maalta kaupunkiin muuttaneen väestön ongelmat, nyt 2000-luvulla haasteena on urbaani yhteisöllisyys. Kaupunkisosiaalityöstä puhuttaessa, sen erilaisia muotoja on hyvin paljon nähtävissä lukuisissa toteutetuissa lähiöohjelmissä, joissa on sekoitettu ennakkoluulottomasti eri alojen toimijoita. Toimijoita ovat olleet niin järjestöt, julkinen sektori, asukkaat sekä alueiden ja rakennusten ylläpidosta vastaavat tahot. (Kananoja ym. 2007, 128–129.)

Rakenteellisen sosiaalityön tarkoituksena on olla yhteiskunnallinen vaikuttaja ja huomioida marginaaliin jääneitä reuna-alueita. Sosiaalityön tulisi osallistua esimerkiksi kaupunkisuunnitteluun ihmisten ja asuinalueiden edustajana. Hyvän sosiaalityön pitää olla muutakin kuin yksilötyötä, jotta se voisi olla luottamusta herättävä yhteiskuntapoliittinen toimija. (Kananoja ym. 2007, 130.)

Lähiöuudistus 2000- ohjelma haki uusia käytäntöjä alue- ja lähiötyöhön. Ohjelman loppupäätelminä tiivistyi viisi eri ulottuvuutta, jotka antavat kehyksen ja suuntaviivat sille, mihin yhteisöllinen ja rakenteellinen sosiaalityö voi tulevaisuudessa kehittyä. (Kananoja ym. 2007, 130.)

1. lähiöiden ja yhdyskuntien kehittäminen
2. fyysisen ympäristön perusparantaminen ja osallistavien käytäntöjen kehittämien
3. asuinympäristön jatkuvan kunnossapidon periaate, palveleva isännöinti ja asumisneuvojatyö
4. kaupunkisosiaalityön uusien mallien kehittämien
5. asukas- ja asukastupatoiminta, joihin kuuluu ryhmätoimintaa, tiedottamista, yhteiskuntaan osallistuvaa toimintaa sekä alueellisten palveluiden tuottamista monitoimijaisesti

(Kananoja ym. 2007, 130–131.)

6 ASUKASTUPATOIMINNAN KESKEISIMMÄT ELEMENTIT

6.1 Ennaltaehkäisevä työ

Ehkäisevän työn ydin on tukea ihmisen nykyistä hyvinvointia ja sitä suojaavia tekijöitä sekä poistaa hyvinvoinnin riskitekijöitä, ennen kuin ne muuttuvat hyvinvoinnin vajeiksi. Ennaltaehkäisyä ovat myös jo olemassa olevan ongelman pahe-
nemisen estäminen, tai toiminta, joka tehdään ennen ongelman kroonistumista. Ilman ehkäisevää otetta sosiaalityö muuttuu vain korjaavia toimenpiteitä tekeväksi työksi. Sosiaalihuollon lisäksi myös muiden sektoreiden, kuten asumisen, työn, vapaa-ajan, kulttuurin ja lähipalveluiden suunnittelulla ja päätöksillä, on usein laajoja sosiaalisia seurauksia. Ennakoivasta ja ihmisten osallisuuteen perustuvasta työstä on hyviä kokemuksia, ja sen vuoksi niiden jatkuva kehittäminen on tärkeää. (STM 2007.)

Sosiaalityön ja sosiaalipolitiikan toimintaote on perinteisesti ollut melko ongelmakeskeistä. Lähiöissä toteutetulle toiminnalle on tunnusomaista, että se ei ole täysin ongelmakeskeistä. Silloinkin kun lähiössä toteutettu toiminta on todellista sosiaalityötä, se ei välttämättä esittele itseään sellaisena, vaan sen on enemmän ”näkymätöntä” sosiaalityötä, jossa sosiaaliset vaikutukset tulevat sivutuotteena. Esimerkiksi lähiöliikunta on ensisijaisesti liikuntaa, eikä painopiste ole sosiaalisissa ongelmissa, mutta siitä huolimatta saattaa tapahtua ongelmien käsittelyä. (Kopomaa 2003, 240.)

Käytännön toiminnassa ehkäisevä työ tarkoittaa erityyppistä neuvontaa, ohjausta, tiedonvälitystä ja vertaistukea. Alueellisten toimijoiden monimuotoinen vapaa-ajantoiminta on usein merkittävä ehkäisevän työn muoto, vaikkei siitä käytetäkään tätä viranomaistermiä. Paikallistoiminta ei useinkaan saa ansaitsemaansa arvoa, vaan se saatetaan leimata puuhasteluksi, siitä huolimatta, että se tavoittaa laajasti vaikeissa tilanteissa ja syrjäytymisen vaarassa eläviä ihmisiä. Yksinäisyys, eristäytyminen ja yhteisöjen puute voivat johtaa sairastumiseen ja äärimmillään hyvin vakaaviin ongelmiin. Ehkäisevän työn keinoin tulisikin vahvistaa jo olemassa ole-

vaa yhteisöllistä toimintaa ja ihmisten arjessa selviytymiseen tarvittavia toiminta-edellytyksiä. (STKL 2007.)

6.2 Moniammatillinen yhteistyö

Moniammatillista yhteistyötä voidaan lähestyä monista erilaisista näkökulmista. Pohjimmiltaan siinä on kuitenkin kyse yhteistyöstä. Yhteistyön käsite merkitsee, että ihmisillä on yhteinen ongelma, työ tai päätös suoritettavanaan, tai ihmiset keskustelevat yhdessä erilaisista näkemyksistä. Yhteistyötä voidaan käyttää erilaisissa tilanteissa, kuten asiakkaan arjen ongelmien selvittämisessä, hallinnollisissa ratkaisuisissa ja strategisessa suunnittelussa. Moniammatillisuus on keino tuoda useita eri osaamisen ja tiedon näkökulmia yhteistyöhön. Yhteistyötä tehdään sekä työyhteisön sisällä, että eri organisaatioiden kesken. Tiedon ja osaamisen jakamisen kautta on mahdollista saavuttaa jotakin, johon yksi ihminen ei pysty. (Ramssten 2007, 8-9.)

Vuorovaikutustietoinen yhteistyö, asiakaslähtöisyys, tiedon ja eri näkökulmien kokoaminen yhteen, rajojen ylitykset ja verkostojen huomioiminen korostuvat kaikki moniammatillisessa yhteistyössä. Moniammatillisen työn keinoin pyritään tiedonkulun parantamiseen, asiakkaan kokonaisvaltaiseen huomioimiseen ja laaja-alaisen tiedon keräämiseen. Moniammatillinen yhteistyö toteutuu kun se saa työnjohdon ymmärryksen ja sitoumuksen. (Ramsten 2007, 10.) Verkostotoiminnan lähtökohtien tulisi myös rakentua luottamukselle. Turvallinen ympäristö ja vuorovaikutus auttavat saavuttamaan keskinäisen luottamuksen. Toimijoiden tuttuus ja arvojen tuntemus lisää turvallisuutta, jolloin pystytään näkemään erilaisuus rikkautena ja voimavarana. (Ranne, Sankari, Rouhiainen-Valo & Ruusunen 2005, 89.) Esimerkkinä Porissa tehdystä alueellisesta yhteistyöstä on yhteistoiminta lähihiihtöyden, lähipoliisin, asukasyhdistyksen, vapaa-aikatoimen, seurakunnan ja muiden alueella toimivien järjestöjen ja projektien sekä alueen asukkaiden kesken (Ranne ym. 2005, 89).

6.3 Yhteisöllisyys

Yhteisöllisyyden ja yhteisöjen määritelmät ovat hyvin monimuotoisia. Yhteisöä käytetään yleisnimityksenä erilaisille ryhmämuodostelmille. Yhteisön koko voi vaihdella ihmiskunnasta aina muutamaan ihmiseen. Käsitteellä viitataan ihmisten väliseen yhteisyyteen, vuorovaikutuksen tapaan, ihmisten väliseen suhteeseen tai asiaan joka on jollekin ihmisryhmälle yhteistä. Sosiologinen tutkimus määrittelee yhteisön alueelliseksi yksiköksi, sosiaalisen vuorovaikutuksen yksiköksi tai symbolisen yhteenkuuluvuuden yksiköksi. (Keränen, Nissinen, Saarnio & Salminen ym. 2001, 49.) Käsite voidaan myös jakaa kolmeen eri kategoriaan. Ensimmäinen yhteisö voidaan käsittää paikkana tai alueena, toiseksi se voi olla saman kulttuuritaustan omaavien ihmisten ryhmä. Kolmannen kategoriaan voidaan jakaa ihmiset, joilla on yhteinen asia tai ongelma. Tällaisia voisi olla esimerkiksi sama työyhteisö tai samanlainen sairaus. (Keränen ym.2001, 50.)

Erilaiset paikallisyhteisöt tarjoavat ihmiselle sosiaalisten siteiden turvaverkon. Kun ihmisen elämässä kaikki on hyvin, hänen lähimmät ihmissuhteensa koostuvat perheestä, työtovereista ja ystäväistä, jolloin usein suhteet paikallisyhteisöihin jäävät vähemmälle. Työttömyys, terveysongelmat ja avioero ovat usein tilanteita, joissa sosiaalinen verkosto kapenee. Tällaisissa tilanteissa paikallisyhteisöjen työntekijät voivat olla merkittäviä kanavia tuen ja avun saamiseksi. (Keränen ym. 2001, 50.) Sosiaalisten ongelmien ennaltaehkäisy, kansalaisten omaaloitteellisuuden tukeminen ja lähipalveluiden kehittäminen ovat yhteisöllisen otteen keskeisiä toimintaperiaatteita (Roivainen ym. 2008, 23).

Sekä yhteisökäsite että yhteisötyö voidaan määritellä monella eri tavalla. Yleisimmin yhteisötyöllä tarkoitetaan sellaista työtä, jota tehdään erilaisten ihmisten tai ihmisryhmien kanssa. Työtä tehdään heidän hyväkseen ja heidän tarpeistaan lähtien. (Keränen ym. 2001, 51.) Yhteisötyön työntekijät tekevät työtä hyvin erilaisilla nimikkeillä, riippuen siitä kenen palveluksessa ovat. Nimikkeitä voivat olla esimerkiksi aluetyöntekijä, yhdyskuntatyöntekijä tai kenttätyöntekijä. (Keränen ym. 2001, 54.)

6.4 Osallisuus ja osallistuminen

Osallisuudesta on olemassa erilaisia tulkintoja, sillä se voi tarkoittaa yhteenkuuluvuuden tunnetta yhteiskunnassa tai yhteisössä. Se tapahtuu työn, harrastuksen tai vaikuttamisen kautta. Osallisuudesta puhuttaessa viitataan usein yhteisöllisyyden käsitteeseen, tai toisaalta se voidaan määritellä kansalaisten mahdollisuuksilla vaikuttaa yhteiskunnan ja elinympäristö kehittämiseen ja päätöksentekoon. Osallistumisen käsite on suppeampi kuin osallisuuden käsite. Osallistumisen yhtenä määritelmänä voidaan pitää, että kansalainen on aktiivinen toimija joka haluaa, kykenee ja saa vaikuttaa itselleen tärkeisiin asioihin. Vastakohtana osallisuudelle voidaan pitää osattomuutta, jossa yksilö ei ole osallinen joistakin yhteiskunnan tärkeinä pidetyistä asioista. Osattomuus voi näyttäytyä siten, että yksilö on osaton sosiaalisista suhteista, työmarkkinoista, taloudesta tai yhteiskunnan demokraattisesta järjestelmästä. Yksilön osallisuus ja vaikuttamismahdollisuudet omaan elämään, lähiympäristön ja yhteiskuntaan ovat merkittäviä tekijöitä sekä demokratian toimivuuden että yksilön hyvinvoinnin kannalta. (Siltaniemi, Perälähti, Eronen, Londèn & Peltosalmi 2008, 43.)

Osallisuuden merkityksen tärkeydestä kertova tekijä on kansalaisten kohtaamispaikkojen kasvava määrä. Elinympäristön ja yhteiskunnallisen muutoksen pohdinnalle tarvitaan usein konkreettinen paikka, jossa voi kohdata muita ihmisiä, vertaisia ja naapureita. Konkreettisia osallisuutta vahvistavia paikkoja voivat olla esimerkiksi perhe-, asukas- ja nettikahvilat, sekä kansalais- ja kumppanuustalot. Tällaiset paikat luovat ihmisille mahdollisuuksia olla osallisina ja kuulua johonkin yhteisöön, ja samaan aikaan voivat olla aktiivisia toimijoita. Kansalaisten kohtaamispaikat ovat myös esimerkki kaupunkisosaalityön ja kansalaisjärjestöjen yhteistoiminnasta paikallisella tasolla. (Kopomaa & Meltti 2005, 144.)

Erilaiset yhteistoimintapaikat ovat usein syntyneet toiminnan tarpeesta uusilla alueilla, mutta myös asukkaiden yksinäisyydestä ja lähiverkoston puutteesta. Paikalliset kohtaamispaikat tukevat yhteistyötä alueen yhdistysten ja muiden toimijoiden välillä. Osallisuuden lähtökohta perustuu kansalaisten vapaaehtoisuuteen ja mukanaolon tunteeseen. Virtuaalinen kansalaisosallistuminen ja vaikuttaminen

ovat yksi 2000- luvun keskeisistä osallistumisen toimintamuodoista. Virtuaalisten keskustelupalstojen etuna on se, että osallistujat voivat vaihtaa kokemuksiaan ja ajatuksiaan samanlaisessa tilanteessa olevien kanssa. Kaikki ihmiset eivät kuitenkaan ole kiinnostuneita virtuaalisesta kansalaisosallistumisesta ja tiedonhankinnasta, eikä kaikilla ole siihen edes mahdollisuuttakaan. (Kopomaa & Meltti 2005, 145–146.)

Tutkimuksen mukaan resurssit asukastoimintaan löytyvät usein työttömistä ja ikääntyneistä, sillä useimmiten nämä ryhmät ovat vahvimmin kiinnittyneet asuinalueeseensa, mikä edistää heidän osallistumistaan aluetyöskentelyyn. Kansainvälisen tason tutkimukset ovat todenneet, että työtä vailla olevat ja eläkeläiset liikkuvat vähemmän asuinalueensa ulkopuolella ja he kokevat naapuruston tärkeämmäksi. Erilaisten kohtaamispaikkojen on todettu vähentävän ihmisten syrjäytymistä. (Kopomaa & Meltti 2005, 146.)

Yksilön olemassa olevien voimavarojen vahvistaminen on pohjana yksilön, perheen, yhteisön ja muiden tahojen toiminnalle. Tämän näkemyksen mukaan kaikki ihmiset pystyvät oppimaan, kasvamaan ja muuttumaan eli vaikuttamaan oman elämänsä muotoutumiseen. Edellytyksenä on kuitenkin, että ihmiselle annetaan sopivaa ohjausta ja riittävät aineelliset resurssit. (Laitinen & Pohjola 2003, 201–202.) Kaikki ihmiset määrittelevät henkilökohtaiset tarpeensa ja pyrkimyksensä eri tavalla. Nämä ovat sidoksissa jokaisen kokemukseen omasta ihmisarvosta. Omaan minäkuvaan vaikuttaa se, miten kokee itsensä yksilönä, yhteisön ja perheen jäsenenä, miehenä tai naisena. Vaikutusta on myös sillä, onko osallisena johonkin sosiaaliseen ryhmään tai luokkaan. (Laitinen ym. 2003, 202–203.)

Osallisuuden lisäämiseksi tarvitaan asiakkaiden aktivointia, jolla vahvistetaan asiakasta uskomaan oman toiminnan ja suunnitelmien merkityksen tärkeyteen. Aktivoinnin avulla voidaan muuttaa ihmisen ajattelua itsestään ja ympäristöstään. Muutos edellyttää, että ihmiselle osoitetaan, että hän on osa ympäristöä ja hänellä on mahdollisuus olla osallisena arvioimassa omaa tilannettaan ja vaikuttamaan siihen. Positiivisiin tuloksiin päästään varmimmin oman suunnittelun, tavoitteen asettelun ja toiminnan avulla. (Laitinen ym.2003, 202–203.)

Osallisuudella johonkin yhteisöön voi olla hyvin monenlaisia vaikutuksia. Erilaiset yhteisöt voivat lieventää yksilön yksinäisyyden kokemusta sekä toimia hyvinä vertaistuen kenttinä. Vertaistuen avulla voi löytää keinoja oman elämänsä hallintaan. Yhteisöön kuulumisen edistää uusien sosiaalisten suhteiden syntymistä kasvattamalla sosiaalista pääomaa, niin yhteisön sisällä kuin sen ulkopuolellakin. (Rustanius & Joensuu 2005, 7, 12.)

6.5 Vertaistuki

Vertaistuen lähtökohtana on samassa elämäntilanteessa olevien ihmisten kohtaaminen (Rustanius & Joensuu 2005, 7). Avoimen vuoropuhelun kautta ihmiset jakavat kohtaamiaan vaikeuksia, joita voivat olla erilaiset sairaudet, menetykset ja vaativat elämäntilanteet. Keskeistä vertaistuessa on kokemukset sekä niiden jakaminen ja yhteisöllisyys sekä tunne siitä, että tulee kuulluksi ja saa apua ongelmiinsa. (Rustanius & Joensuu 2005, 13–14.)

Vertaistuki on arkista auttamista ihmisten välisissä kohtaamisissa ilman asiakas tai potilas määräyksiä, jossa yhteisten kokemusten kautta saadaan purettua ahdistusta, joka helpottaa kun voi puhua vaikeista asioista samaa kieltä puhuvien kanssa (Nyholm 2007, 13–14). Ihmisen koko elinkaarta muuttuvine tarpeineen on mahdollista käsitellä vertaistuen keinoin (Rustanius & Joensuu 2005, 7).

Vertaistuki voi olla kahden ihmisen keskinäistä, ryhmässä tai myös internetissä tapahtuvaa (Rustanius & Joensuu 2005, 13–14). Kahden ihmisen keskinäinen vertaistuki on niin sanottua luonnollista vertaistukea, jota voi saada perheenjäseniltä ja ystäviltään. Myös niin sanottu tukihenkilötoiminta voi olla kahden ihmisen keskinäistä vertaistukea. Ryhmässä saadun vertaistuen tunnuspiirteenä ovat säännölliset kokoontumiset, toisilleen tuttu muuttumaton ryhmä sekä yhdessä päätetyt asiasisällöt. Internetissä toimivien vertaisverkoille on usein tunnusomaista, että voi osallistua anonyymisti. Parhaimmillaan vertaistukiryhmät ovat matalan kynnyksen toimintaa, jossa toiminnan lähtökohtana ovat ryhmäläisten henkilökohtaiset tarpeet. Vertaistukiryhmä on sekä keino saada apua ja tukea omiin ongel-

miinsa että mahdollisuus auttaa muita tukea tarvitsevia. (Rustanius & Joensuu 2007, 7.)

7 PORIN KAUPUNGIN ASUKASTUPATOIMINTA JA LÄHIÖTYÖ

Nykyisessä muodossaan Porin kaupungin asukastuvat ovat toimineet 2000-luvun alusta asti, jolloin nykyiset lähiötyöntekijät valittiin. Aina 2008 loppuun asti toiminta oli työllisyysyksikön alaista. Vuonna 2009 asukastuvat siirtyivät perusturvan aikuissosiaalityön toimialueelle. Porissa toimii kolme kaupungin ylläpitämää asukastupaa, Pihlavan, Pormestarinluodon ja Sampolan lähiöissä. Asukastuvat ovat eri-ikäisten asukkaiden yhteisiä kokoontumispaikkoja. (Porin kaupunki 2009c.)

Asukatupien tilat ovat myös sopimuksen mukaan käytettävissä yhteistyökumppaneiden järjestämiin kerhotoimintoihin ja kokouksiin iltaisin ja viikonloppuisin. Jokaisessa tuvassa toimii sosiaalialan koulutuksen saanut lähiötyöntekijä. Lisäksi asukastuvat tarjoavat mahdollisuuden työllistämiseen ja työharjoitteluun. Toiminta on sekä uskonnollisesti, poliittisesti että kulttuurillisesti sitoutumatonta. Ilman asiakasrekisteriä ja maksuttomasti toimivat asukastuvat tekevät palvelusta matalan kynnyksen kohtaamispaikan. Asukastuvat ovat avoinna arkisin aamukahdeksasta neljään asti iltapäivällä, poikkeuksena perjantain lyhennetty aukioloaika. (Porin kaupunki 2009c.)

7.1 Asukastuvan palvelut

Asukastuvilla lähiön asukas

- saa juttuseuraa kahvikupin ääressä

- saa ohjausta ja tukea erilaisissa elämäntilanteissa
- saa mahdollisuuden osallistua erilaisiin kerhoihin, retkiin ja tapahtumiin
- voi käyttää tietokonetta ja internetiä veloituksetta
- voi ruokailla edullisesti muutamana päivänä viikossa
- on mahdollisuus lukea päivän lehtiä
- voi ostaa edullisesti leivonnaisia ja ompelutuotteita
- voi käyttää edullisia korjausompelupalveluita
- tuoda/hakea tavaroita ja vaatteita kierrätyspisteestä

(Porin kaupunki 2009c.)

7.2 Lähiötyöntekijän toimenkuva

Lähiötyöntekijät ovat Porissa sosiaalialan ammatillisen koulutuksen saaneita. Työntekijä toimii linkkinä alueen asukkaiden, palveluntarjoajien, toimijoiden ja viranomaisten välillä. Lähiötyöntekijä tukee tarvittaessa asukkaita kaikissa elämän eri tilanteissa ilman ajanvarausta ja vaitiolovelvollisuuden määräysten mukaisesti. (Porin kaupunki 2009c.)

Lähiötyöntekijän tehtävänä on

- vaikuttaa asuinalueen toimivuuteen ja mahdollisesti ilmenneisiin epäkoh-
tiin
- vastata asukastuvan toiminnasta
- tukea alueen asukkaiden kokonaisvaltaista hyvinvointia, selviytymistä ja
elämänhallintaa

- toimia linkkinä alueen asukkaiden, palveluntarjoajien, toimijoiden ja viranomaisten välillä
- lisätä asukkaiden sosiaalista kanssakäymistä, osallisuutta ja viihtyvyyttä yhteistyössä alueen eri toimijoiden kanssa
- järjestää erilaisia tapahtumia ja toimintoja yhteistyössä asukkaiden kanssa
- olla tiiviissä yhteistyössä muiden kaupungin lähiötyöntekijöiden kanssa
- toimia esimiehenä asukastupaan työllistetyille työntekijöille

(Vaalto 2005; Porin kaupunki 2009c.)

8 HYVINVOINTIIN VAIKUTTAVIA TEKIJÖITÄ

Hyvinvoinnin käsite koostuu monista erilaisista tekijöistä. Se näyttää erilaiselta eri näkökulmista katsottuna ja muuttuu ajan kuluessa. Hyvinvoinnin tekijöissä on mukana, sekä subjektiivisia että objektiivisia vaikutuksia, ja kaikki ne vaikuttavat siihen, millaiseksi kokonaiskuva muodostuu. (Moisio, Karvonen, Simpura & Heikkilä 2008, 3.)

Arkipuheessa hyvinvoinnin ja elinolojen käsitteet esiintyvät usein toistensa synonyymeinä. Hyvinvointi on kuitenkin hieman laajempi käsite kuin elinolot. Perinteisesti elinoloilla tarkoitetaan työtä, toimeentuloa ja asuinoloja. Hyvinvoinnin käsite kattaa näiden edellä mainittujen lisäksi myös terveyden, sosiaaliset suhteet ja subjektiivisen hyvinvoinnin. Yksilön hyvinvointi on riippuvainen elinoloista, kyvyistä ja mieltymyksistä, joiden pohjalta hän tuottaa hyvinvointiaan. Jos yksilön terveydessä tai perhesuhteissa on ongelmia, niin hyvätkään materiaaliset elinolot eivät välttämättä takaa hyvinvointia. Toisaalta hyvin vaatimattomissakin elinoloissa ihminen voi olla onnellinen ja hyvinvoiva, mikäli hän on terve ja nauttii perheensä ja ystäviensä seurasta. Elinolot ovatkin hyvinvoinnin aineellinen

pohja. (Moisio ym. 2008, 28.) Elinolojen ja sosiaalisten tarpeiden lisäksi kolmas hyvinvoinnin ulottuvuus liittyy yksilön itsensä toteuttamisen tarpeeseen. Mielekäs työ, harrastukset ja muu aktiivinen toiminta ovat tavallisimpia yksilön tapoja toteuttaa itseään. Hyvinvointi syntyy voimavarojen ja tarpeiden välisessä vuorovaikutuksessa, sen saavuttaminen edellyttää sekä yksilön että yhteiskunnan resursseja. (Tapaninen ym. 2002, 54–56.) Allardt esitti vuonna 1976 tarvemallin, joka kuvaa ihmisen tarpeita suhteessa mitattavaan ja koettuun hyvinvointiin. Hän jaotteli tarpeet kolmeen ryhmään. Allardtin mukaan, jos jokin tarveryhmistä ei toteudu, ihminen ei ole tyytyväinen elämäänsä. (Wiik 2005, 10.)

1. Elintaso

- tulot
- asumistaso
- työllisyys
- koulutus
- terveys

2. Yhteisyysuhteet

- paikallisyhteisyys
- perheyhteisyys
- ystävyysuhteet

3. Itsensä toteuttamisen muodot

- arvonanto
- korvaamattomuus
- poliittiset resurssit
- mielenkiintoinen vapaa-ajantoiminta ja tekeminen

(Wiik 2005, 10.)

8.1 Hyvinvointi ja ympäristö

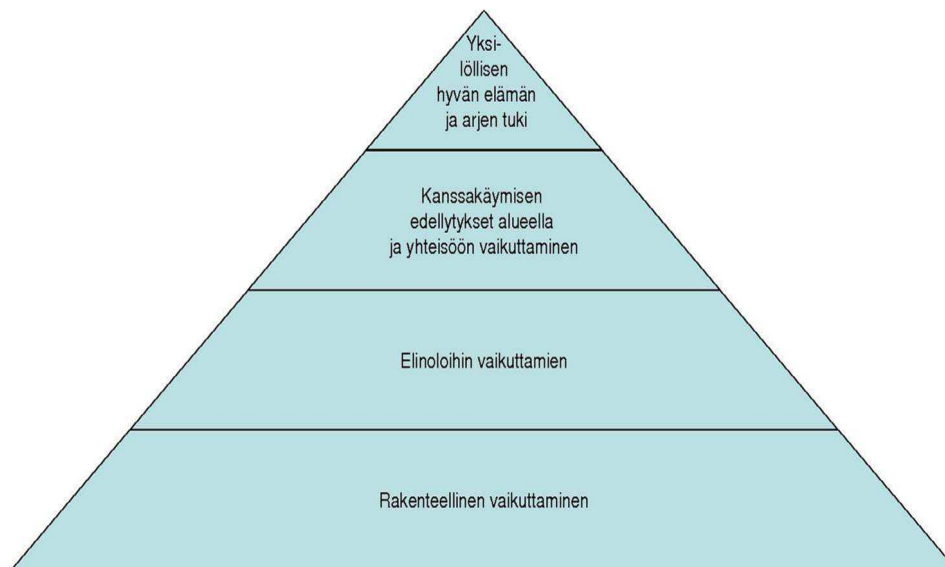
Kaikille väestöryhmille pitäisi taata sellainen elinympäristö, joka tukee tasa-arvoisesti perustarpeiden tyydyttämistä. Eri väestöryhmien asuin- ja elinympäristölle asettamat toiveet ovat monimuotoisia. Asukkaiden toiveet tulisiksikin ottaa jo ympäristösuunnittelussa huomioon, koska elinympäristöllä on erittäin suuri merkitys hyvinvoinnille. (Wiik 2005, 5.)

Hyvä fyysinen ympäristö, erilaiset palvelut ja kuuluminen johonkin yhteisöön ovat mielekkään elämän edellytyksiä. Tiedetään, että ihminen tarvitsee myös toisia ihmisiä, perhettä, opiskelu- ja työtovereita, lenkkeilykavereita, isovanhempia ja viranomaisia. (Tapaninen ym. 2002, 20.)

Ihmisen elämä on jatkuvaa vuorovaikutusta ympäristön kanssa. Samassa ympäristössä, eri ihmiselle eri asiat ovat merkittäviä. Esimerkiksi pihan merkitys ja käyttötavat ovat erilaiset lapsella kuin aikuisella. Opiskelija ja iäkäs naapuri käyttävät pihassa usein erilaisia reittejä. Ikä, toimintakyky ja tottumukset vaikuttavat ihmisen tapaan käyttää ympäristöään. (Tapaninen ym. 2002, 85.) Hyvinvointia edistävällä ympäristöllä voidaan esimerkiksi tukea lasten kehitystä ja vanhusten oma-toimista selviytymistä (Wiik 2005, 5). Hyvässä ympäristössä fyysinen, sosiaalinen ja symbolinen ovat tasapainossa keskenään (Tapaninen ym. 2002, 85).

Hyvä rakennettu ympäristö syntyy, säilyy ja paranee, mikäli on olemassa sellaisia ihmisiä jotka aktiivisesti huolehtivat siitä. Ympäristö ei synny eikä säily itsestään, eikä pelkästään ympäristöasiantuntijoiden toimesta. Hyvän ympäristön kehittämisessä tarvitaan yhtä aikaa monen alan edustajia ja erilaisen elämäkokemuksen omaavia tavallisia kansalaisia. Ihmisen oma kokemus antaa oivalluksen siitä, että ympäristön parantaminen lisää sekä omaa että toisten hyvinvointia. (Tapaninen, 2002, 19, 86.) Hyvä ympäristö houkuttelee asukkaita yhteisöllisyyteen ja helpottaa sosiaalista kanssakäymistä. Ympäristön esteettömyydellä voidaan tukea kaikkien käyttäjien hyvinvointia ja toimintakykyä. Esteettömyys on edellytys tasavertaisuudelle ja on omiaan vähentämään myös erityispalveluiden tarvetta. Ympäristön esteettömyys vähentää myös syrjäytymistä. (Tapaninen ym. 2002, 86.)

Hyvä ympäristö ei ole pysyvä staattinen tila, vaan se on kaiken aikaa muuttuva. Suunnittelun, kehittämisen ja tekemisen sosiaalisessa prosessissa syntyy vähitellen hyvinvointia edistävä ympäristö. Hyvä ympäristö toimii sosiaalisesti ja terveyttä edistäen, kun erilaiset ihmiset ja eri alojen ammattilaiset voivat elää mielekästä elämää ja halutessaan osallistua yhteiseen suunnittelu-, kehittämis-, arviointi- ja toteuttamisprosessiin. Nämä prosessit voivat olla ajallisesti lyhyitä tai jatkuvaa huolenpitoa. (Tapaninen ym. 2002, 107.) Seuraava kuvio havainnollistaa hyvän elämän edistämisen tasoja.

Kuvio 1. Hyvän elämän edistämisen tasoja

(Tapaninen ym. 2002, 27.)

8.2 Hyvinvointi ja palvelut

Asuinalueen palveluilla on suuri merkitys ihmisten arkipäivän sujumisessa. Riittävät päivittäispalvelut jalankulkuetäisyydellä lisäävät esimerkiksi vanhusten mahdollisuuksia asua pidempään omassa kodissaan. Yksi asuinalueiden keskeisiä laatutekijöitä onkin palveluiden hyvä saavutettavuus. (Strandell 2005, 32, 132.)

Pääkaupunkiseudulla vuonna 2004 toteutetun asukaskyselyn mukaan tärkeimmiksi asuinalueiden palvelutoiveiksi nousivat selvästi ruokakaupat, pankkipalvelut ja muut kaupalliset palvelut. Eniten palvelutoiveita oli lapsiperheillä ja 20–49-vuotiailla asukkailla ja vähiten vanhusväestöllä. Nuoret toivoivat useammin kuin muut ikäryhmät asuinalueelleen kahviloita ja nuorisotiloja. Vanhusten toiveissa olivat etusijalla apteekki ja erilaiset vanhusten palvelut. Pienten lasten perheet toivoivat monia erilaisia palveluita alueelleen, kuten ruokakauppoja, postia, päivähoitopalveluita ja terveyspalveluita. Kouluikäisten perheiden toiveissa korostuivat joukkoliikenteen ja nuorisotilojen tarve. Työttömien toiveissa tuli esille muita ryhmiä useammin tarve joukkoliikenteeseen, kirjastopalveluihin ja anniskeluravintoloihin. (Strandell 2005, 41.)

Erilaisilla asuinalueelle sijaitsevilla lähipalveluilla, kuten kouluilla on merkitystä myös sosiaalisina kohtaamispaikkoina ja verkostojen luojina. Asuinpaikan ulkoilu- ja liikuntapaikoilla on tärkeä merkitys alueen sosiaaliselle ilmapiirille, koska ne toimivat eri-ikäisten ihmisten kohtaamispaikkoina. Tutkimuksen mukaan erilaiset alueilla sijaitsevat yhteistilat, eivät näytä luovan riittävän hyviä puitteita asukkaiden keskinäiselle tapaamiselle ja toiminnalle. Naapurikontaktit ovat asuinalueiden yhteisöllisyyden perusta. Kerrostaloalueilla on tutkitusti vähemmän naapurikontakteja kuin pientaloalueilla. Alueilla, jossa naapurikontakteja on vähemmän, koetaan, että on myös vähemmän mahdollisuuksia osallistua asuinalueen koskevaan suunnitteluun ja tiedonsaantiin. Tutkimuksen mukaan erityisesti lapsiperheet toivat esille tyytymättömyytensä mahdollisuuksiinsa vaikuttaa asuinalueen suunnitteluun. Väestöryhmien kyvyt ja mahdollisuudet osallistua suunnitteluun pitäisi ottaa laajemmin huomioon kehittämällä erilaisia vaikutustapoja. (Strandell 2005, 132–133.)

8.3 Hyvinvointi ja toimintakyky

Tavallisesti toimintakyky jaetaan fyysiseen, psyykkiseen ja sosiaalisen suorituskykyyn. Sitä on kuitenkin hankala määritellä täysin yksiselitteisesti. Toimintakyky on välttämätön, jotta voi selviytyä arkisista askareista sekä elämän mukanaan tuomista haasteista. Se miten ihminen selviytyy omalle elämälle asetetuista tavoitteista ja toiveista, on myös riippuvainen toimintakyvystä; lapsena leikistä, työikäisenä työstä ja iäkkäänä itsenäisestä elämästä. (Karppi 2008.)

Fyysisellä toimintakyvyllä tarkoitetaan useimmiten liikkumiskykyä. Liikkumiskykyä tarkastellaan kehon eri elinjärjestelmien, yksilön tehtävistä suoriutumisen ja yhteisössä toimimisen näkökulmasta. Tarkastelun kohteena ovat esimerkiksi erilaiset aistitoiminnot, nivelten liikkuvuus ja ihmisen suoriutuminen ulkona liikkumisessa. (Duodecim 2008.)

Psyykkisellä toimintakyvyllä tarkoitetaan kykyä suoriutua erilaisista henkistä ja älyllistä ponnistelua vaativista tehtävistä. Tällaisia ovat muun muassa havaitsemisen, oppiminen ja muistaminen. Selviytyminen päivittäisen elämän vaatimuksista sekä muutos- ja kriisitilanteiden hallinnasta on riippuvainen psyykkisestä toimintakyvystä. Erilaiset elämänmuutokset, kuten avioero, läheisen kuolema ja työttömyys voivat aiheuttaa stressiä. Ihmisen stressin sietokyky on hyvin yksilöllinen ja riippuu ihmisen yleisestä elämäntilanteesta. (Työterveyslaitos 2006.)

Fyysisen ja psyykkisen toimintakyvyn ohella sosiaalinen toimintakyky on merkityksellisimpiä tekijöitä hyvinvoinnin määräytymisessä. Hyvin toimivat ihmissuhteet luovat vahvan pohjan vireyteen, onnellisuuteen, luottamukseen sekä omiin kykyihin ja vaikutusmahdollisuuksiin. Toimiva sosiaalinen lähiverkosto on huomattava tuen ja avun lähde ja sillä on suuri merkitys yksinäisyyden ehkäisemisessä. Sosiaaliset verkostot auttavat oman identiteetin muodostumisessa ja auttavat käsittelemään vaikeitakin elämäntilanteita. (Siltaniemi ym. 2008, 97.) Yksinäisyys on jokaisen omakohtainen kokemus ja sitä voi tuntea vaikka sosiaalinen verkosto olisi hyvinkin laaja. Sosiaalinen eristäytyminen voi olla tietoinen valinta, eikä se välttämättä johda yksinäisyyden tunteeseen. (Siltaniemi, Perälähti, Eronen, Särke-

lä, Londén 2009, 68–69.) Suomalaisten hyvinvointia käsittelevän Hyvinvointibaronometri 2009 mukaan kaupungeissa ja kaupunkien lähiöissä luottamus ihmisiin oli hieman heikompaa kuin muilla alueilla. Luottamus ei ollut iästä riippuvainen, mutta sen sijaan naisten todettiin suhtautuvan hieman miehiä avoimemmin muihin ihmisiin. Tutkimuksen mukaan kaupunkien keskustoissa, joissa on eniten yksinasuvia, koetaan myös yksinäisyyttä useammin kuin haja-asutusalueilla ja lähiöissä. Määrällisesti eniten yksinäiseksi itsensä tuntevia on Etelä- ja Länsi-Suomessa. (Siltaniemi ym. 2009, 68.)

Toimintakykyyn kiinnitetään usein huomiota vasta silloin kun se on heikentynyt. Kun ihmisen suorituskykyä lähdetään mittaamaan, keskitytään useimmiten vain fyysiseen suorituskykyyn, ja unohdetaan, että myös psyykkiset ja sosiaaliset resurssit, kuten muisti ja oppiminen, sosiaalinen osallistuminen ja sosiaalisten suhteiden merkitys toimintakyvylle saattaakin olla huomattavasti merkittävämpi. Toimintakyvyn heikkenemisen taustalla onkin usein jaksamattomuus ja motivaation puute, eikä fyysisen suorituskyvyn aleneminen. Jokainen ihminen määrittelee omaan elämäänsä liittyvien asioiden tärkeysjärjestyksen. Ulkopuolinen toimintakyvyn arvioija saattaa ohittaa helposti yksilön tahto- ja tarvemaailman, ja keskittyy asioihin, joita itse pitää kyseiselle ihmiselle tarpeellisina. Usein tuo ulkopuolisen havaitsema tarpeellinen kattaa vain elämän fyysiset tarpeet. (Karppi 2008.)

Toimintakyvyn jonkin osa-alueen heikkenemisen ihminen voi kompensoida vahvistamalla jotain toista toimintakyvyn osa-aluetta, ja kehittämällä uusia tapoja suoriutua jostakin tehtävästä. Usein henkilön oma ratkaisu toimintakyvyn ongelmiin on kuitenkin luopuminen sellaisista asioista, jotka tuottavat hänelle vaikeuksia. Kiinnostus esimerkiksi aiemmin mieluisaan harrastukseen katoaa, jos henkilön pääsy harrastuksen pariin on liian vaikeaa. Näin henkilö vapaaehtoisesti supistaa omaa elinpiiriään ja kiinnostuksensa kohteita. Yksilön ei aina kuitenkaan ole mahdollista vaikuttaa omaan toimintakykyynsä, tällöin parantavat toimet tulee kohdistaa toiminta- ja elinympäristöön. Asuinympäristössä tehdyt muutokset ovatkin usein sellaisia, että ne parantavat kaikkien ihmisten toimintaedellytyksiä. (Karppi 2008.)

9 SYRJÄYTYMINEN

Syrjäytymisen käsitettä käytetään monenlaisissa yhteyksissä, ja se voi koskea aluetta, ihmisryhmää tai yksilöä. Yleisesti syrjäytyminen voidaan käsittää vastentah-toisena tapahtumana, jossa ihmiset jäävät vastoin omaa tahtoaan osattomiksi ja vaille sellaisia asioita, joita tarvitaan yhteiskunnassa toimimiseen. Syrjäytyneille on tyypillistä osattomuus ja tietynlainen ulkopuolisuuden tunne. Osallisuuden ja yhteisön kuulumisen tunne on nykypäivänä ihmisille entistä vaikeampaa. On kuitenkin vaikeaa määritellä, ketkä kuuluvat syrjäytyneiden joukkoon. Esimerkiksi jokin yksittäinen sairaus, työttömyys tai alhainen tulotaso eivät vielä yksinään ole syrjäytymistä. Tällaisia yksittäisiä huono-osaisuuden ulottuvuuksia ei voida pitää syrjäytymisenä, mutta ne kuluttavat voimavaroja ja altistavat syrjäytymiselle. (Niinistö & Saari 2007, 21–23.)

Hyvinvoinnin käänköpuolena käsitetty syrjäytyminen on lähellä köyhyyden käsi-tettä, kun siitä puhutaan elintason aineellisina puutteina. Laajemmassa tulkinnassa syrjäytyminen nähdään elämäntilanteena, jossa on monia riskejä, jotka uhkaavat yksilön hyvinvointia. Syrjäytymiseen liittyy usein aineellisen puutteen ohella so-siaalisien oikeuksien ja niiden toteuttamismahdollisuuksien puuttuminen. Syrjäy-tyminen voi olla riittävän toimeentulon ulkopuolelle jäämisen lisäksi, syrjäytymis-tä työstä, koulutuksesta, keskimääräisestä asumistasosta, sosiaalisista suhteista, poliittisen vaikuttamisen tai itsensä toteuttamisen mahdollisuuksista. (Tapaninen ym. 2002, 57.)

Heikentyneeseen hyvinvoinnin kokemukseen kytkeytyy selkeästi tyytymättömyys sosiaalisiin suhteisiin ja heikko luottamus muihin ihmisiin, ja ne ovat vahvasti yh-teydessä ihmisen onnellisuuden, yksinäisyyden ja syrjäytymisen kokemuksiin. (Siltaniemi ym. 2009, 67.) Sosiaalibarometri 2009 mukaan 28 % täysi-ikäisistä suomalaisista on kokenut syrjintää, näistä 23 % satunnaisesti ja 5 % melko usein tai jatkuvasti. Ulkopuolisuuden ja syrjityksi tulemisen tunne on yleisintä yli 75-vuotiailla ja työttömillä, lisäksi 51 % alle 25-vuotiaista kokee satunnaisesti ulko-puolisuuden tunnetta. (Siltaniemi ym. 2009, 72–73.)

Syrjäytyminen ja työttömyys ovat edelleen korkealla tasolla, vaikka yhteiskunta on vaurastunut 1990-luvun laman jälkeen. Terveys- ja tuloerot ja suhteellinen köyhyys ovat kasvaneet 1970-luvun alun tasolle. Yksittäisistä riskitekijöistä työttömyydellä on vahvin yhteys työikäisten hyvinvoinnin vajeisiin. Työssä käyvien kokemukset hyvinvoinnistaan ovatkin työttömien kokemuksia huomattavasti positiivisempia. On tutkittu, että yksinäisyys on merkittävä hyvinvoinnin ja terveyden riskitekijä. Perheellisten kokemukset hyvinvoinnistaan ovatkin huomattavasti positiivisempia, kuin yksinasuvien. Tämän vuoksi sosiaalisten suhteiden ja lähiyhteisöjen merkitys ihmisen hyvinvoinnille on erityisen tärkeä. Henkilöillä joiden elämäntilanteeseen kasaantuvat työttömyys, yksin asuminen ja korkea ikä, heillä esiintyy muita useammin myös hyvinvoinnin puutteita. (Eronen, Londén, Perälähti, Siltaniemi & Särkelä 2008, 8-9.)

10 TUTKIMUSAINEISTO JA -MENETELMÄT

10.1 Tutkimuksen taustaa ja tutkimustehtävät

Tämän tutkimuksen tavoitteena oli tutkia Porin kaupungin asukastupien asiakkaita ja heidän omia kokemuksiaan hyvinvoinnista ja asukastuvan palveluiden tarpeesta. Tutkimuksen avulla selvitettiin asukkaiden taustatietoja, kuten sukupuolta, ikää ja elämäntilannetta. Taustatiedot käsiteltiin lähiökohtaisesti, jotta voitiin kartoittaa eri asukastupien kävijöistä ja heidän toiveitaan toiminnan ja palvelujen kehittämiseksi. Hyvinvointia käsittelevillä kysymyksillä kartoitettiin tyytyväisyyttä kokonaisvaltaiseen hyvinvointiin. Palveluilla käsittelevissä kysymyksissä selvitettiin asiakkaiden mielipiteitä nykyisestä toiminnasta ja palveluntarpeista. Tutkimuksen päätarkoitus oli antaa aikuissosiaalityössä toimiville lähiötyöntekijöille ajankohtaista tietoa asiakaskunnasta ja heidän tarpeistaan. Tutkimustehtävä ja tutkimuskysymykset olivat seuraavat.

Tutkimustehtävä

- *Minkälainen on asukastupien nykyinen asiakasrakenne, asiakkaiden hyvinvointi ja palvelutarpeet?*

Tutkimuskysymykset

- *Miten eri asukastupien asiakasrakenne, asiakkaiden hyvinvointi ja palvelutarpeet erosivat toisistaan?*
- *Minkälainen on asukastuvan asiakasrakenne?*
- *Minkälainen on asiakkaiden työmarkkinatilanne?*
- *Mitkä ovat asiakkaiden yleisimmät asumismuodot?*
- *Minkälaiseksi asiakkaat kokevat oman hyvinvointinsa?*
- *Mitkä asiat vaikuttavat hyvinvointiin?*
- *Mitkä palvelut asiakkaat kokevat tärkeimmiksi?*
- *Minkälaisia palveluita asiakkaat toivovat tulevaisuudessa?*
- *Minkälainen vaikutus asukastuvalla on ollut asiakkaiden elämässä?*

10.2 Aineiston hankinnassa käytetyt menetelmät

Lähtökohtana tutkimukselle oli käytännön havainnoista syntynyt kokemus asukastuvasta merkittävänä ennaltaehkäisevänä sosiaalityön keinona. Kiinnostavaksi sen

teki erityisesti se, että asukastupia on tukittu hyvin vähän ja Porin kaupungin asukastuville kohdistettuja tutkimuksia ei ole ollenkaan. Asukastupien toiminnan alkaessa, sen ollessa työllisyysyksikön organisaation alaisuudessa, toiminnan pääpainopiste on ollut työllistämässä. Tämänhetkisten asiakkaiden taustatietojen kartoittamisen lähtökohtana oli kiinnostus tietää, millaiseksi asiakaskunta on ajan saatossa muotoutunut. Käytännön antamat havainnot antoivat suuntaviivat tutkimuksen tarkemmalle toteuttamiselle. Havaintojen mukaan jokaisella asukastuvalla oli omat erityispiirteensä, siksi oli luonnollista lähteä tutkimuksessa myös vertaamaan eri asukastuvilta saatuja tutkimustuloksia keskenään. Tutkimusta voitiin pitää ajankohtaisena ja tarpeellisina, sillä asukastuvat siirtyivät alkuvuodesta 2009 työllisyysyksikön alaisuudesta aikuissosiaalityön alaisuuteen. Tällaisen organisaatiomuutoksen kynnyksellä oli erittäin tärkeää tutkia asiakkaiden mielipiteitä, jotta muutokset palvelisivat parhaiten asiakkaiden tarpeita.

Tutkimuksen toteuttamistavan selkiytyessä haettiin tutkimuslupaa (Liite 1) syksyllä 2008 Työllisyys sihteeri Johanna Koskelalta Työllisyysyksiköstä. Suunnitteluseminaarissa tutkimusmenetelmät vahvistuivat entuudestaan, ja sen myötä aloitettiin tarkempien tutkimusongelmien määrittely, sekä aiheeseen liittyvään kirjallisuuteen ja aiempiin tutkimuksiin tutustuminen. Lisävahvistusta aiheen ajankohtaisuudesta saatiin Projektilakimies Paavo Immoselta.

Opinnäytetyön tukitusmenetelmäksi valittiin kvantitatiivinen Survey-tutkimus, koska haluttiin kartoittaa mahdollisimman suurta asiakasjoukkoa. Tutkimus toteutettiin poikkileikkaustutkimuksena huhtikuussa 2009. Asukastuvat on haluttu pitää niin sanottuina matalan kynnyksen kohtaamispaikkoina, eikä kävijöistä ole kerätty asiakastietoja. Edellä mainitusta syystä johtuen asiakaskunta ja sen määrä on tuntematon. Tämänhetkisen asiakaskunnan mielipiteiden kartoittaminen oli kuitenkin oleellisen tärkeää, jotta toiminta voitaisiin myös jatkossa pitää asiakaslähtöisenä. Kvantitatiivisen tutkimuksen voitiin myös ajatella soveltuvan tämän tyyppisten henkilökohtaisten tietojen tutkimiseen parhaiten.

Tutkimus suoritettiin käyttämällä kyselylomaketta, joka koostui strukturoiduista ja puolistrukturoiduista kysymyksistä ja yhdestä avoimesta kysymyksestä. Kyselylomakkeen kysymykset oli jaettu sisällöllisesti kolmeen osa-alueeseen, joita olivat

taustatiedot, hyvinvointiin liittyvät kysymykset ja asukastuvan palveluita käsittelevät kysymykset. Kyselylomakkeessa kysymyksiä oli yhteensä 19 kappaletta. Koska tutkimuksessa haluttiin kerätä hyvin erilaisia tietoja vastaajilta, oli perusteltua käyttää myös erilaisia kysymystyyppejä.

Perusjoukon määrää ei ole mahdollista tietää, sillä asiakasrekisteriä ei ole. Koska perusjoukko oli määrittelemätön, ei otosta ollut mahdollista ottaa. Sen vuoksi päädyttiin tutkimuksessa ottamaan näyte perusjoukosta. Saatekirje (Liite 2) ja kyselylomake (Liite 3) laadittiin tammi-maaliskuussa 2009 ja lomakkeet toimitettiin asukastuville huhtikuussa 2009. Lomakkeiden vientihetkellä selvitettiin lyhyesti paikalla oleville asiakkaille tutkimuksemme tarkoitus, jolla pyrittiin motivoimaan asiakkaita vastaamaan. Lomakkeet olivat kaikkien saatavilla asukastuvilla kahden viikon ajan.

10.3 Aineiston analysointi

Aineiston analysointi aloitettiin alkukesällä 2009 tutkimalla kyselylomakkeet manuaalisesti, jolloin käytiin läpi eri asukastuvilta tulleet kyselylomakkeet, joista kirjattiin tyhjät ja palauttamattomat. Loppukesällä 2009 saadut vastaukset purettiin havaintomatriiseiksi Excel -taulukkolaskentaohjelmaa käyttäen. Myös kyselylomakkeen avoimen kysymyksen vastaukset koottiin Exceliin. Laskentaohjelman avulla koottiin erilaisia taulukoita, joita havainnollistettiin sekä lukumäärien että prosenttimäärien muodossa. Asukastuvilta saatuja vastauksia analysointiin sekä yhdessä että erikseen, ja vertailtiin asukastupien tuloksia keskenään. Tulosten tarkastelu lähti taustatietojen tilastoimisesta, joita verrattiin hyvinvointia ja palveluita koskeviin vastauksiin. Avoimessa kysymyksestä ”*Kerro omin sanoin miten asukastupa on vaikuttanut elämääsi?*” jaoteltiin useimmin esiintyvät vastaukset teemoihin sen mukaan, liittyivätkö ne sosiaalisiin suhteisiin, palveluihin, virkistytymiseen, ystäviin, osallisuuteen vai yksinäisyyteen. Jokaista teemaa kohti käytettiin suoraa lainausta.

10.4 Tutkimuksen luotettavuus

Ennen kyselylomakkeen viimeistelyä se testattiin käytännössä kolmella henkilöllä, jolloin todettiin, että kysymyksenasettelu oli selkeä. Lomakkeet olivat asukastuvilla keväällä 2009 viikot 16 ja 17, jolloin kaikilla silloin käyneillä oli mahdollisuus osallistua kyselyyn. Kyselyt asetettiin asukastuvilla näkyville paikoille, jotta jokainen asiakas huomioi kyselykaavakkeet. Kyselyihin vastaamista helpotettiin asettamalla lomakkeiden viereen vastauslaatikko ja kyniä. Vastauslaatikot oli sinetöity, jolla varmistettiin että aineisto ei pääse ulkopuolisten tarkasteltavaksi ja vastaaja voi luottavaisin mielen jättää täyttämänsä lomakkeen vastauslaatikkoon. Vastaajilla oli myös halutessaan mahdollisuus täyttää lomake kotioloissa. Kyselylomakkeita toimitettiin kolmelle asukastuvalle yhteensä 150 kpl, eli jokaiselle asukastuvalla 50 kpl. Kyselylomakkeista palautui asukastuvilta yhteensä 135 kappaletta, joista 48 lomaketta oli Pihlavasta, 45 lomaketta Sampolasta ja 42 lomaketta Pormestarinluodosta. Kyselylomakkeiden vastausprosentti oli 90 %. Vastausprosentit asukastuvittain jaoteltuina olivat seuraavat, Pihlavan asukastupa 96 %, Sampolan asukastupa 90 % ja Pormestarinluodon asukastupa 84 %. Kaikista kyselylomakkeista kahdeksan jäi palauttamatta ja seitsemän palautettiin tyhjänä.

Lomakkeita purettaessa ilmeni, että osassa vastauksia oli kuitenkin puutteita. Eniten puutteellisia vastauksia oli palveluita käsittelevien kysymyksien kohdalla. Syynä tähän saattaa olla, että vastaajat ovat voineet käsittää kysymykset erilailla kuin tutkija on ajatellut (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2008, 226–227). Ne lomakkeiden vastaukset, joista ei selvinnyt vastaajan mielipide, jouduttiin hylkäämään.

11 TUTKIMUSTULOKSET

Kyselylomakkeita lähetettiin yhteensä 150 kpl, eli jokaiselle asukastuvalle 50. Kyselylomakkeisiin vastasi yhteensä 135 henkilöä, joista 48 oli Pihlavan, 45 Sampolan ja 42 Pormestarinluodon asukastuvalta. Kaikista kyselylomakkeista kahdeksan jäi palauttamatta ja seitsemän palautettiin tyhjänä. Asukastupien kokonaisvastausprosentti oli 90 %. Korkein vastausprosentti oli Pihlavassa 96 %, Sampolan vastausprosentti oli 90 % ja Pormestarinluodon 84 %. Kaiken kaikkiaan vastausprosentti oli erittäin hyvä.

11.1 Asiakkaiden taustatiedot

Tutkimuksemme ensimmäisen osion tarkoitus oli selvittää asukastupien asiakkaiden taustatietoja. Taustatiedoista kysyimme sukupuolta, ikää, asuinpaikkaa, asuimuotoa, työmarkkinatilannetta sekä koulutusta. Tutkimuksessa selvitettiin myös käyntitiheyttä ja sitä kuinka usein asukastuvan asiakkaat ovat tekemisissä toistensa kanssa asukastuvan ulkopuolella. Lisäksi kysyimme asukastupaa, jotta voisimme verrata kaikkien asukastupien vastauksia keskenään.

11.1.1 Sukupuoli ja ikä

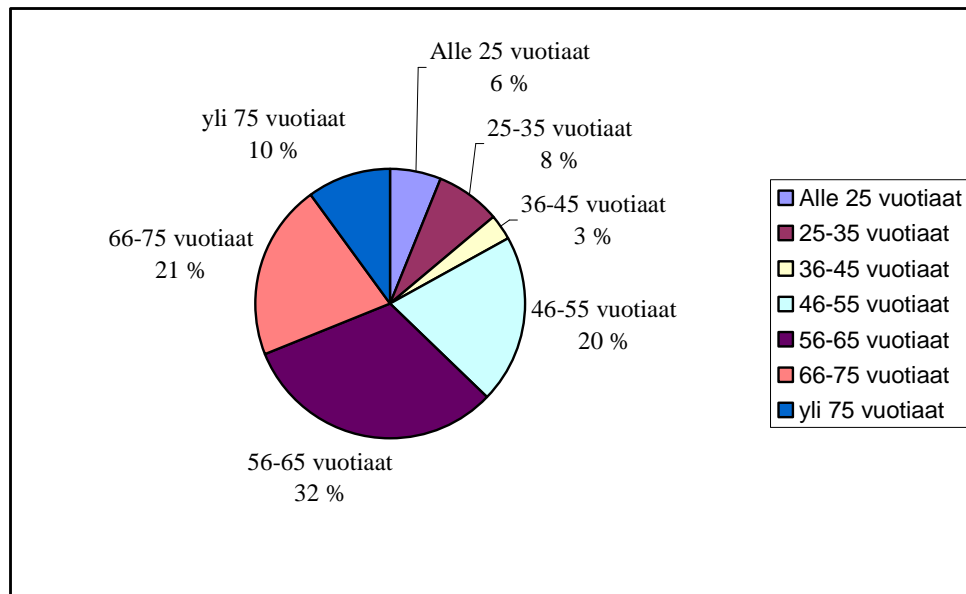
Kyselyyn vastanneista 89 henkilöä eli 66 % oli naisia ja 45 eli 34 % vastanneista oli miehiä. Yksi vastaajista ei ilmoittanut sukupuoltaan. Vastaajista yli puolet oli naisia, mutta sukupuolijakaumassa oli paikallisia eroja asukastupien vastaajien kesken. Seuraava taulukko vertailee asukastupien vastaajia sukupuolen mukaan asukastupakohtaisesti. (Taulukko 4)

Taulukko 4. Kyselyyn vastanneiden asiakkaiden sukupuolijakauma lukumäärittäin ja prosentteina ilmoitettuna asukastupaakohtaisesti (n=134)

Asukastupa/Sukupuoli	<i>Frekvenssi</i>	<i>Prosentti</i>
Pihlava		
Naiset	27	20 %
Miehet	21	16 %
Pormestarinluoto		
Naiset	27	20 %
Miehet	14	10 %
Sampola		
Naiset	35	26 %
Miehet	10	8 %
Yhteensä	134	100 %

Sampolan asukastuvan vastaajista valtaosa oli naisia 77,8 %. Pihlavassa vastaajien sukupuolijakauma oli varsin tasainen, vaikka naisia olikin hieman enemmän 56,3 % Pormestarinluodon vastaajien sukupuolijakaumassa oli jonkin verran eroja, naisten osuuden ollessa 65,9 %.

Nuorin vastaajista oli 13 -vuotias ja iäkkäin vastaaja 89-vuotias. Kaikkien vastaajien keski-ikä oli yhteensä 56,8 vuotta. Korkein keski-ikä oli Sampolan vastaajilla, joka oli 59,3 vuotta, Pihlavan keski-ikä oli 58,5 vuotta ja Pormestarinluodon alhaisin, joka oli 52,3 vuotta. Kuusi vastaaja ei ilmoittanut ikäänsä. Seuraavassa kaaviossa on vastaajien ikäjakauma ikäluokkiin jaoteltuna (Kuvio 2).

Kuvio 2. Kyselyyn vastanneiden asiakkaiden ikäjakaumat (n=129)

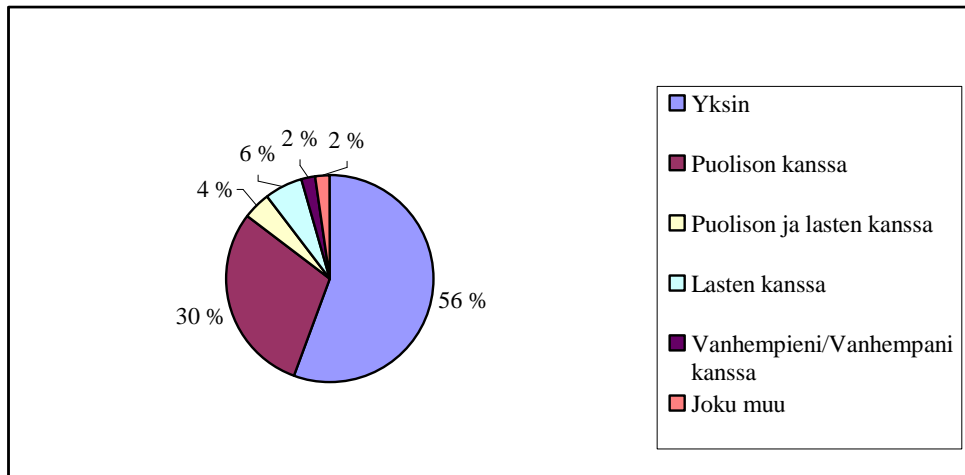
11.1.2 Asuinpaikka

Kaikista vastaajista 14 % ilmoitti asuinpaikakseen jonkun muun kuin asukastuvan sijaintialueen. Pihlavan asukastuvan asiakkaiden vastauksista ilmeni, että vastaajista 20,8 % oli asuinpaikka muualla kuin Pihlavassa. Muina asuinpaikkoina mainittiin Kyläsaari, Yyteri, Metsämaa, Pietniemi, Enäjärvi ja Nakkila. Pormestarinluodon asukastuvan vastaajista 11,9 % oli asuinpaikka muualla kuin Pormestarinluodossa. Pormestarinluodon vastauksissa muina asuinpaikkoina mainittiin Harjunpää ja Preiviiki. Sampolan asukastuvan vastaajista 11,1 % ilmoitti asuinpaikakseen muun kuin Sampolan. Muina asuinpaikkoina mainittiin Toejoki, Koivula, Uusikoivisto ja Väinölä.

11.1.3 Asumismuoto

Vastaajista yli puolet eli 56 % oli yksin asuvia. Puolison kanssa asui 30 % vastaajista ja lasten kanssa 6 % vastaajista. Puolison ja lasten kanssa samassa taloudessa

asui 4 % vastaajista ja 2 % vastaajista asui vanhempien tai toisen vanhempansa kanssa. Lisäksi 2 % ilmoitti asumismuodokseen jonkin muun kuin ennalta määritellyn vaihtoehdon. Seuraava kaavio kuvaa kyselyyn vastanneiden asumismuotoa (Kuvio 3).

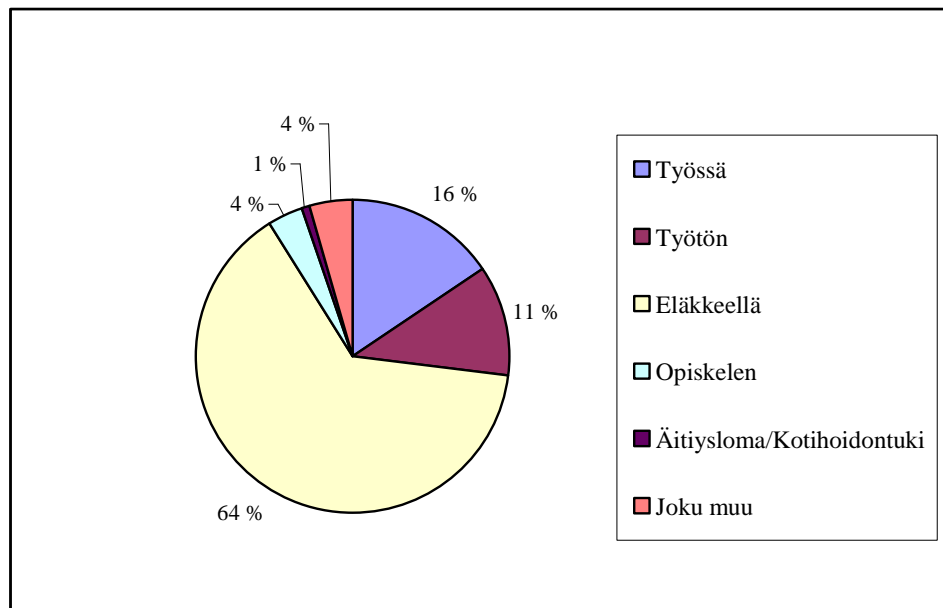
Kuvio 3. Kyselyyn vastanneiden asukastuvan asiakkaiden asumismuoto (n=135)

Asumismuodoista yleisintä oli yksin asuminen. Pihlavassa yksin asuvien vastaajien prosentuaalinen osuus oli 41,6 %. Pormestarinluodon vastaajista asui yksin 57,1 % ja Sampolan vastaajista reilusti yli puolet eli 62,2 % asui yksin. Kaikista yksin asuvista naisia oli 64,3 % ja miehiä 35,7 %. Toiseksi yleisin asumismuoto vastaajien keskuudessa oli puolison kanssa asuminen.

11.1.4 Koulutus ja työmarkkinatilanne

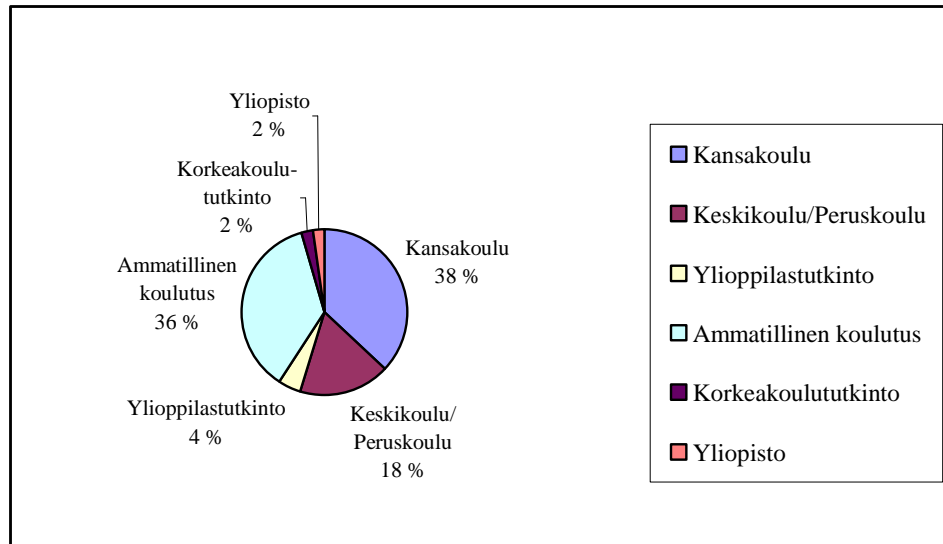
Työmarkkinatilannetta mittavassa kysymyksessä oli viisi eri vastausvaihtoehtoa ja yksi avoin vastausvaihtoehto. Kaikista kyselyyn vastanneista oli eläkkeellä 64 %, työttömänä oli vastaushetkellä 11 % ja työssä 16 %. Opiskelun ilmoitti 4 % vastaajista työmarkkinatilanteekseen. Vain 1 % oli äitiyslomalla tai kotihoidontuella. Jonkun muun vastausvaihtoehdon ilmoitti 4 % vastaajista. Muuksi työmarkkinatilanteeksi ilmoitettiin osa-aikaeläke, lomautus ja omaishoitajuus. Yksi henkilö jätti

vastaamatta tähän kysymykseen. Seuraava kuvio havainnollistaa kyselyyn vastanneiden työmarkkinatilannetta (Kuvio 4).

Kuvio 4. Kyselyyn vastanneiden asukastuvan asiakkaiden työmarkkinatilanne (n=134)

Työttömien 11 % joukossa oli suhteellisesti yhtä paljon sekä miehiä että naisia ja työttömyyttä ilmeni kaikilla muilla koulutustasoilla paitsi yliopistokoulutetuilla. Seuraava kaavio kuvaa asukastupien kyselyyn vastanneiden koulutusta (Kuvio 5).

Kuvio 5. Kyselyyn vastanneiden asukastuvan asiakkaiden koulutustaso (n=135)

11.1.5 Käyntitiheys asukastuvilla

Kaikista vastaajista 51,1 % oli sellaisia, jotka kävivät asukastuvalla useita kertoja viikossa. Sellaisia vastaajia oli 25,2 %, jotka kävivät noin kerran viikossa. Yhdestä kahteen kertaan kuukaudessa käyviä oli 11,1 % ja harvemmin käyviä oli 12,6 % kaikista vastaajista. Pihlavassa vastaajista suurin osa 52 % oli sellaisia jotka kävivät useita kertoja viikossa. Pormestarinluodon vastaajista suurin osa 45,2 % oli niitä, jotka kävivät kerran viikossa. Sampolan vastaajista enemmistö 62,2 % oli niitä, jotka kävivät useita kertoja viikossa. Käyntitiheys ei ollut riippuvainen iästä eikä työmarkkinatilanteesta. Asumismuoto vaikutti kuitenkin käyntitiheyteen, sillä yksin asuvista vastaajista 60 %, lastensa kanssa asuvista 50 %, puolison kanssa asuvista 30 % ja puolison ja lastensa kanssa asuvista 16,6 % kävi asukastuvalla useita kertoja viikossa.

11.1.6 Asiakkaiden tapaaminen asukastuvan ulkopuolella

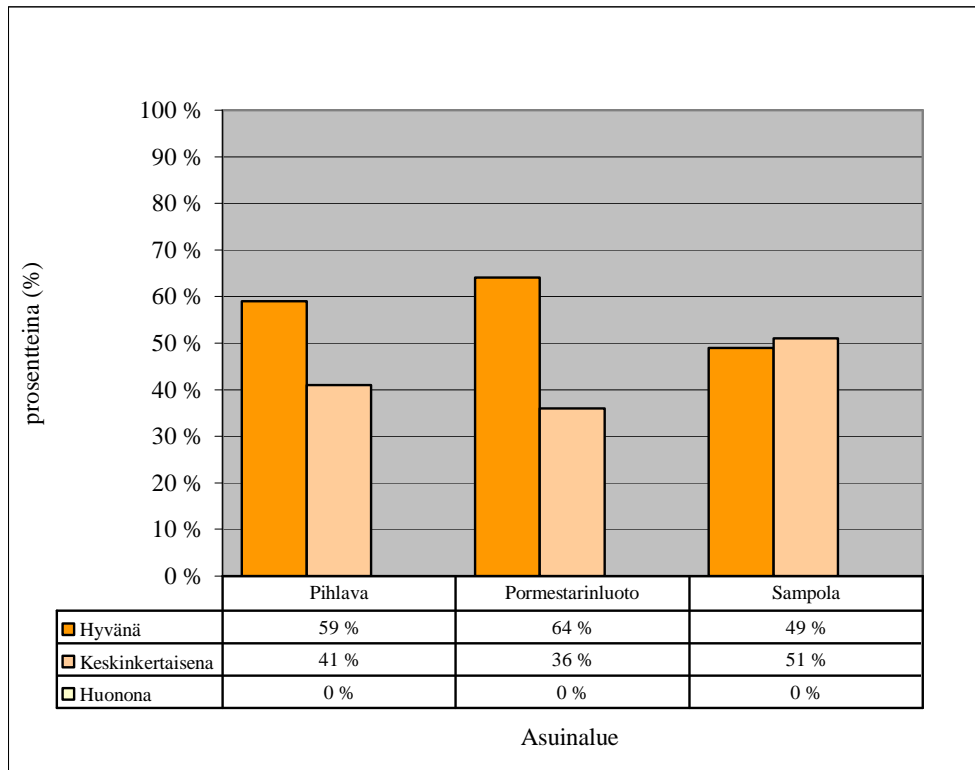
Kaikista vastaajista 62,9 % ilmoitti olevansa tekemisissä muiden asiakkaiden kanssa myös asukastuvan ulkopuolella. Kun tutkittiin eri asukastupia erikseen, saatiin tulokseksi Pihlavassa 65,2 %, Pormestarinluodossa 57,5 % ja Sampolassa 66,0 %, heitä jotka olisivat tekemisissä muiden asukkaiden kanssa tuvan ulkopuolella. Työmarkkinatilanteen mukaan tutkittaessa todettiin, että 86,6 % työttömistä oli asukastuvan kävijöiden kanssa tekemisissä myös tuvan ulkopuolella. Kolme henkilöä jätti vastaamatta tähän kysymykseen.

11.2 Hyvinvointi asiakkaiden kokemana

Tutkimuksemme toisessa osiossa hyvinvointia käsittelevissä kysymyksissä kartoitettiin asukastuvan asiakkaiden tämänhetkistä kokemusta hyvinvoinnistaan. Tutkimuskysymykset oli jaoteltu viiteen osaan, jotka käsittelivät tyytyväisyyttä nykyiseen elämäntilanteeseen kokonaisuutena, sekä tyytyväisyyttä asuinalueeseen. Lisäksi kartoitettiin asiakkaiden tämänhetkistä kokemusta terveydentilasta, stressin kokemisesta ja yksinäisyyden tunteesta.

11.2.1 Tyytyväisyys nykyiseen asuinpaikkaan

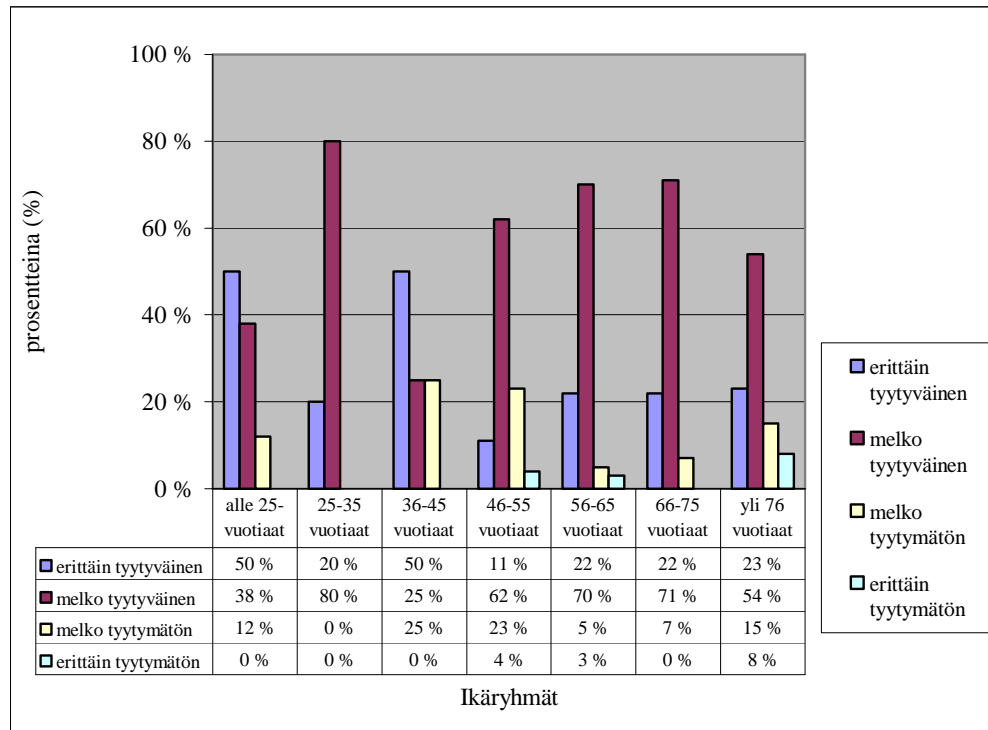
Asukastupien asiakkaiden tyytyväisyyttä asuinalueeseensa kartoitettiin kysymällä kuinka tyytyväinen on asuinalueeseensa. 14 % vastaajista asuinpaikkana oli joku muu kuin asuinalue, jossa asukastuvat sijaitsevat. Tutkimusalue rajattiin koskemaan vain Pihlavan, Pormestarinluodon ja Sampolan asukkaiden kokemuksiin omista asuinalueistaan. Tutkimus osoitti, että yksikään vastaaja ei pitänyt asuinalueitaan huonona. Kaikkein tyytyväisempiä omaan asuinalueeseensa olivat Pormestarinluodossa asuvat vastaajat. Seuraavassa kuviossa havainnollistetaan kyselyyn vastanneiden tyytyväisyys asuinalueeseensa (Kuvio 6).

Kuvio 6. Eri alueilla asuvien tyytyväisyys omaan asuinalueeseensa (n=116)

11.2.2 Koettu terveydentila

Kaikkien asukastupien vastaajista terveydentilansa kokivat erittäin tai melko tyytymättömäksi 13 %. Näistä terveydentilaansa tyytymättömistä vastaajista miehiä oli 24 % ja runsas enemmistö 76 % naisia, keski-ikänsä he olivat 57,7-vuotiaita. Tutkimuksen mukaan terveimmäksi itsensä kokevat 25–35-vuotiaat ja 66–75-vuotiaat vastaajat. Eniten terveydentilaansa erittäin tyytymättömiä olivat 45–56 ja yli 76-vuotiaissa. Kuitenkin yli 76-vuotiaista jopa 77 % oli tyytyväinen terveydentilaansa. Seuraavassa kuviossa koettua terveydentilaa tarkastellaan eri ikäryhmittäin (Kuvio 7).

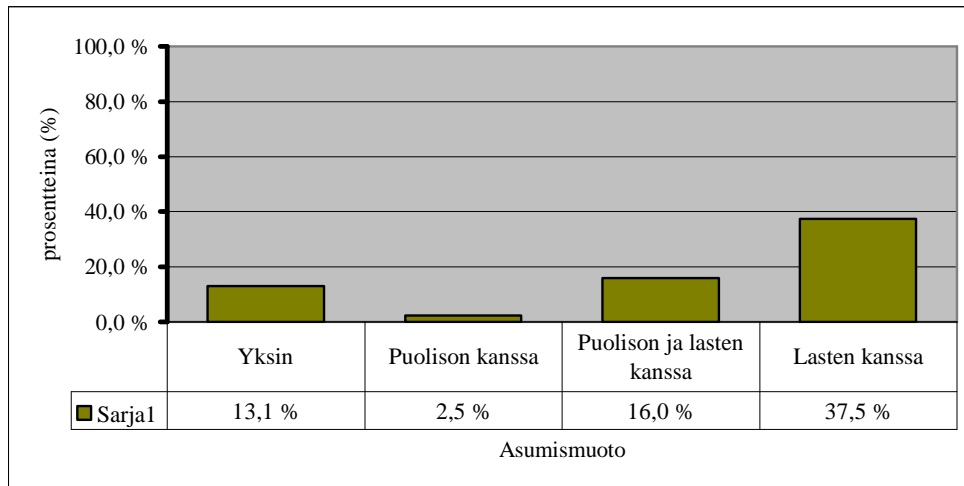
Kuvio 7. Vastaajien tyytyväisyys terveydentilaansa ikäryhmittäin (n=129)

11.2.3 Koettu stressi

Kaikista vastaajista 11 % ilmoitti tuntevansa itsensä stressaantuneeksi melko tai todella usein. Pihlavan asukastuvan vastaajista 6,3 %, Pormestarinluodon vastaajista 11,9 % ja Sampolan vastaajista 15,5 % tunsi itsensä melko tai todella stressaantuneeksi. Kaikista asukastuvan kyselyyn vastanneista miehistä vain 2,9 % tunsi itsensä stressaantuneeksi melko tai todella usein. Vastaavasti naisista 8,1 % ilmoitti tuntevansa stressaantuneisuutta melko tai todella usein.

Koettu stressi vaihteli työmarkkinatilanteesta riippuen. Eläkkeellä olevista 5,8 %, työttömänä olevista 25 %, ja työssä käyvistä 27,2 % koki itsensä stressaantuneeksi melko tai todella usein. Muihin työmarkkinatilanteisiin lukeutuvat vastaajat ilmoittivat tuntevansa stressiä vain joskus tai eivät juuri koskaan.

Asumismuodon mukaan stressiä melko tai todella usein tunsivat lasten kanssa asuvat 37,5 %, puolison ja lasten kanssa 16 %, yksin asuvat 13,1 %, puolison kanssa asuvat 2,5 %. Muihin asumismuotoihin lukeutuvat kokivat stressiä vain joskus tai eivät koskaan. Seuraava kaavio havainnollistaa asumismuodoittain stressin jakautumista vastaajilla, jotka ilmoittivat tuntevansa stressiä melko tai todella usein (Kuvio 8).

Kuvio 8. Kyselyyn vastanneiden melko tai todella usein stressiä tuntevien jakautuminen asumismuodoittain (n=135)

11.2.4 Koettu yksinäisyys

Yksinäiseksi melko tai todella usein itsensä tunsivat 10,4 % kaikista vastaajista, joista miehiä oli 2,9 % ja naisia 7,5 %. Eniten yksinäisyyttä kokivat yksin asuvat, joista 15,8 % koki yksinäisyyttä melko tai todella usein. Lastensa kanssa asuvista 12,5 % koki usein tai todella usein yksinäisyyttä. Vastaajat, jotka asuivat puolison tai puolison ja lasten kanssa kokivat yksinäisyyttä vain joskus tai eivät juuri koskaan. Pihlavan vastaajista 10,4 %, ja Pormestariluodon vastaajista 7,1 % ilmoitti tuntevansa yksinäisyyttä melko usein. Sampolan vastaajista 13,3 % ilmoitti tuntevansa yksinäisyyttä melko tai todella usein. Yli puolet 51,1 % kaikista vastaajista kuitenkin ilmoitti, että ei koe juuri koskaan yksinäisyyttä ja 38,5 % ilmoitti kokevansa joskus yksinäisyyttä.

Kaikista asukastuvista tehdyn tutkimuksen perusteella ilmenee, että ne vastaajat jotka käyvät vähintään kerran tai useita kertoja viikossa asukastuvalla, tuntevat yksinäisyyttä hyvin harvoin. Vain hyvin pieni osa kyselyyn vastanneista kokee todella usein yksinäisyyttä. Seuraava kaavio havainnollistaa henkilömäärin asiakkaiden käyntitiheyden suhteessa yksinäisyyden tunteeseen (Taulukko 5).

Taulukko 5. Vastaajien asukastuvilla käyntitiheys suhteessa koettuun yksinäisyyteen henkilöluvuilla mitattuna (n=135)

Käyn asukastuvalla	<i>Ei juuri</i>			<i>Todella</i>		Yhteensä
	<i>koskaan yksinäinen</i>	<i>Joskus yksinäinen</i>	<i>Melko usein yksinäinen</i>	<i>usein yksinäinen</i>		
Useita kertoja viikossa	34	29	5	1	69	
Noin kerran viikossa	17	12	5	0	34	
1-2 kertaa kuukaudessa	8	6	1	0	15	
Harvemmin	10	5	1	1	17	
Yhteensä	69	52	12	2	135	

11.2.5 Tyytyväisyys nykyiseen elämäntilanteeseen

Kaikista vastaajista erittäin tyytyväisiä elämäntilanteeseensa oli 26,7 %, melko tyytyväisiä 60,7 %. Erittäin tyytymättömäksi elämäntilanteensa koki 1,5 % vastaajista ja melko tyytymättömäksi 11,1 %. Erittäin tai melko tyytyväisiksi elämäntilanteensa koki Pihlavan asukastuvan vastaajista 93,8 %, Pormestarinluodon asukastuvan vastaajista 81 % ja Sampolan asukastuvan vastaajista 86,7 %. Melko tai erittäin tyytymättömiä elämäntilanteeseensa oli Pihlavan asukastuvan vastaajista 6,2 %, Pormestarinluodon asukastuvan vastaajista 19 % ja Sampolan asukastuvan vastaajista 13,3 %. Seuraava taulukko vertailee eri asukastupien vastaajien tyytyväisyyttä omaan elämäänsä (Taulukko 6).

Taulukko 6. Asukastupien vastaajien tyytyväisyys nykyiseen elämäntilanteeseen (n=135)

	<i>Erittäin tyytyväinen</i>	<i>Melko tyytyväinen</i>	<i>Melko tyytymätön</i>	<i>Erittäin tyytymätön</i>
Pihlava (n=48)	33.3 %	60.5 %	6.2 %	0 %
Pormestarinluoto (n=42)	19 %	62 %	16.7 %	2.3 %
Sampola (n=45)	26.7 %	60 %	11.1 %	2.2 %
Kaikki asukastuvat (n=135)	26.7 %	60.7 %	11.1 %	1.5 %

Elämäntilanteensa erittäin tai melko tyytymättömäksi kokevista vastaajista 70,5 % oli yksin asuvia. Näistä yksin asuvista elämänsä melko tai erittäin tyytymättömäksi kokevista 42 % koki myös yksinäisyyttä usein tai todella usein. Yksin asuvat, jotka olivat elämäntilanteeseensa melko tai erittäin tyytyväisiä, heistä vain 11 % koki yksinäisyyttä. Vastaajista, jotka ilmoittivat olevansa tyytymättömiä elämäntilanteeseensa, heistä 42 % kokee myös usein stressiä ja yksinäisyyttä sekä tyytymättömyyttä terveydentilaansa.

Työttömistä vastaajista 26,7 %, työssä käyvistä 18,2 % ja eläkeläisistä 10,5 % koki olevansa tyytymätön tai melko tyytymätön elämäänsä. Opiskelijoista ei kukaan ilmoittanut olevansa tämänhetkiseen elämäänsä tyytymätön.

11.3 Asiakkaiden palvelutarpeet

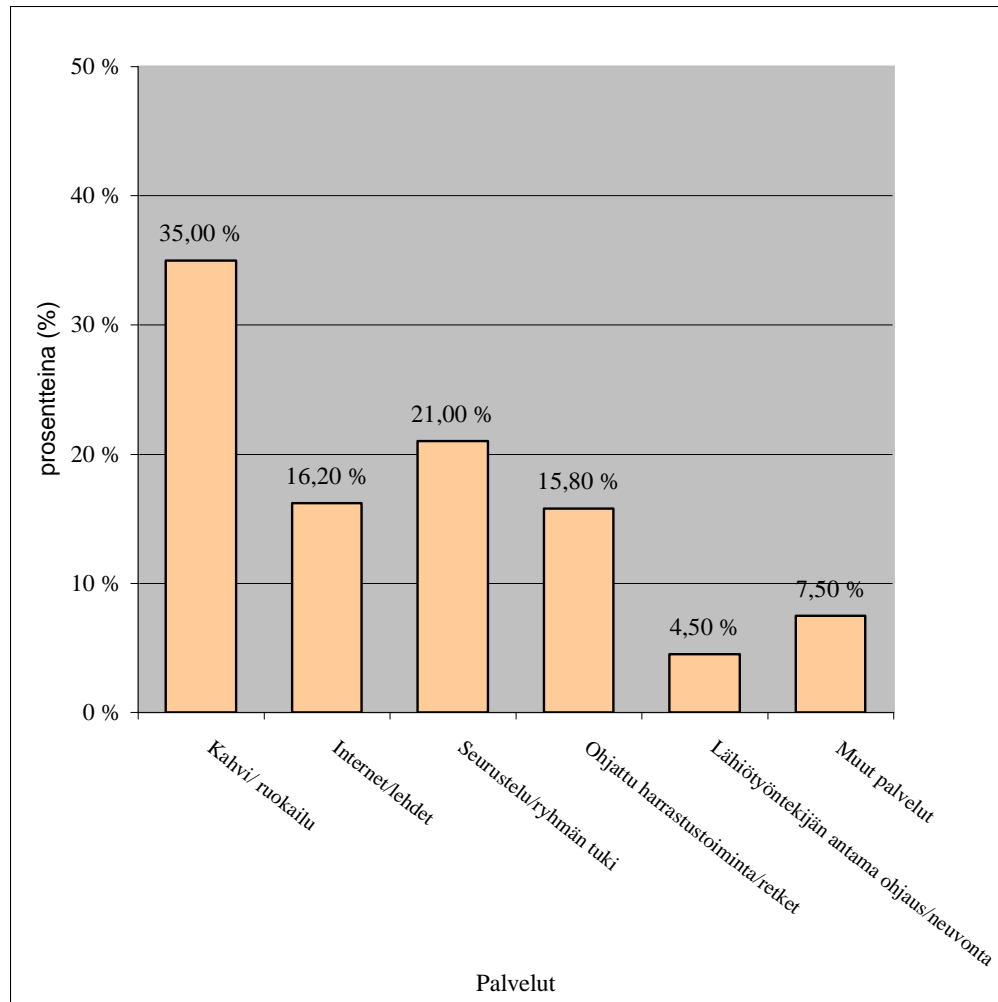
Tutkimuksen kolmas osio kartoitti asukastuvan asiakkaiden tärkeimmäksi kokeimia palveluita, sekä sitä minkälaisille palveluille olisi tulevaisuudessa tarvetta. Lisäksi kysyttiin niitä tekijöitä, jotka asiakkaat pitävät tärkeinä asukastuvan toiminnassa. Tutkimuksessa kartoitettiin myös voivatko asiakkaat mielestään vaikuttaa asukastuvan toimintaan.

11.3.1 Kokemus vaikutusmahdollisuuksistaan

Kaikista vastaajista yhteensä 60 % kokivat, että voivat vaikuttaa asukastuvan toimintaan. Naisista 56,0 % ja miehistä 66,7 % kokivat voivansa vaikuttaa asukastuvan toimintaan. Pihlavan asukastuvan vastaajista 59,1 %, Pormestarinluodon vastaajista 62,5 % ja Sampolan vastaajista 58,5 % kokivat voivansa vaikuttaa toimintaan. Vastaajien kokemus siitä, että voi vaikuttaa, lisääntyi samassa suhteessa kuin käyntitiheys asukastuvalla. Poikkeuksena olivat vastaajat, jotka ilmoittivat käyntimääräkseen vain 1-2 kertaa kuukaudessa, ja kuitenkin heistä 66,7 % kokivat poikkeuksellisesti vaikutusmahdollisuutensa hyviksi. Kaikista tutkimukseen osallistuneista jätti yhteensä kymmenen vastaamatta tähän kysymyksen.

11.3.2 Tärkeimmiksi koetut asukastuvan palvelut

Asukastuvan tärkeimpiä palveluita käsittelevässä kysymyksessä, oli mahdollisuus valita kaksi tärkeimmäksi kokemaansa palvelua. Vastaajista 130 oli vastannut tähän kysymyksen, mutta 32 vastaajaa oli valinnut yhden vastausvaihtoehdon. Selvästi tärkeimmiksi palveluiksi koettiin kahvi/ruokailu ja seurustelu ja ryhmän tuki. Seuraava kaavio havainnollistaa vastaajien tärkeimmiksi kokemat palvelut prosentteina (Kuvio 9).

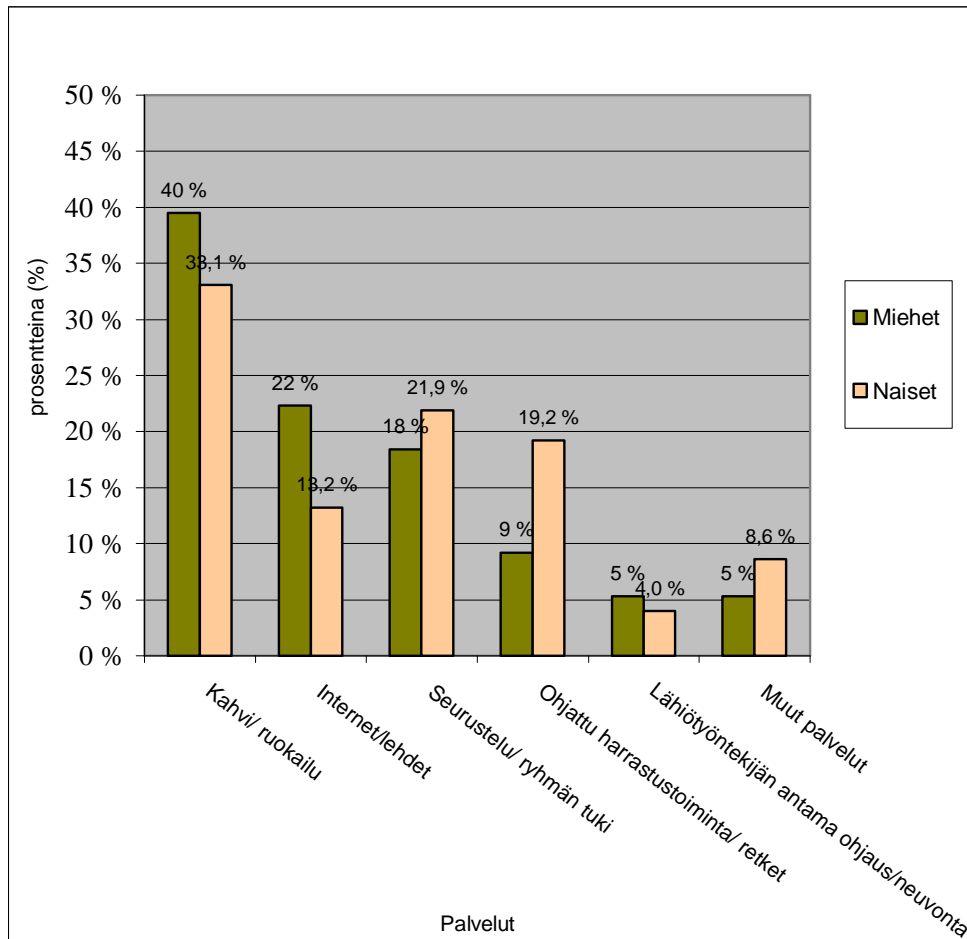
Kuvio 9. Vastaajien tärkeimmiksi kokemat palvelut asukastupatoiminnassa (n=130)

Kaikissa asukastuvissa kahvi/ruokailu mahdollisuus osoittautui tärkeimmäksi palveluksi, joskin prosentuaaliset erot eri palveluiden tärkeydessä vaihteli asukastupakohtaisesti. Pihlavassa ja Sampolassa toiseksi eniten mainintoja saivat seurustelu ja ryhmän tuki, kun taas Pormestarinluodossa toiseksi tärkeimmäksi osoittautui ohjattu harrastustoiminta ja retket. Seuraavassa kaaviossa vertaillaan palveluiden koettua tärkeyttä asukastupakohtaisesti (Taulukko 7).

Taulukko 7. Palveluiden koettu tärkeys asukastupakohtaisesti (n= 130)

Palvelu	<i>Pihlava</i>	<i>Pormestarinluoto</i>	<i>Sampola</i>
Kahvi/ ruokailu	43,4 %	27,1 %	33,3 %
Internet/lehdet	15,7 %	18,6 %	14,7 %
Seurustelu/ryhmän tuki	19,3 %	18,6 %	25,3 %
Ohjattu harrastustoiminta/retket	10,8 %	21,4 %	16,0 %
Lähiötyöntekijän antama ohjaus/neuvonta	6,0 %	4,3 %	2,7 %
Muut palvelut	4,8 %	10,0 %	8,0 %
Yhteensä	100,0 %	100,0 %	100,0 %

Palveluiden tärkeys vaihteli myös sukupuolen mukaan, vaikka sekä naisista että miehistä enemmistö mainitsi kahvin ja ruokailun olevan tärkein palvelu. Naisilla toiseksi tärkeimmäksi palveluksi mainittiin seurustelu ja ryhmän tuki, kun taas miehillä toiseksi tärkeimpänä palveluna oli Internet ja lehdet. Miehet kokivat myös tärkeämpänä palveluna lähiötyöntekijän antaman ohjauksen ja neuvonnan. Naiset puolestaan kokivat ohjatun harrastustoiminnan ja retket sekä asukastuvan muut palvelut tärkeysjärjestyksessä korkeammalle kuin miehet.

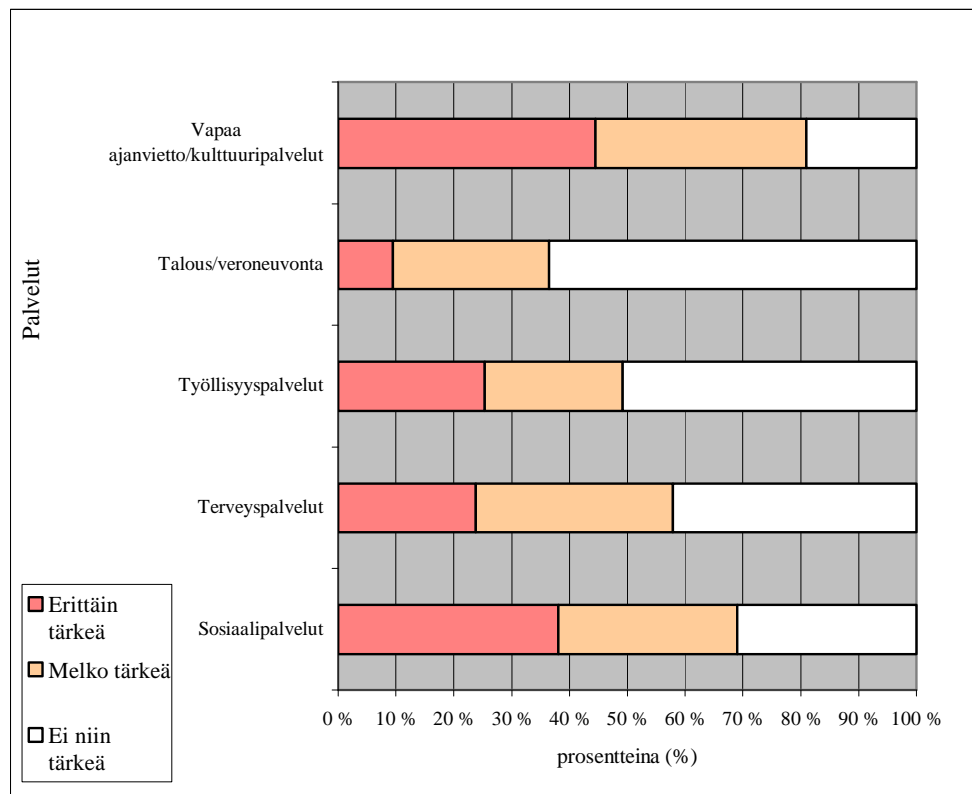

Kuvio 10. Vastaajien tärkeimmiksi kokemat palvelut asukastupatoiminnassa sukupuolen mukaan (n=130)

11.3.3 Koettu palveluiden tarve

Tutkimuskysymyksen tarkoituksena oli selvittää mitkä palvelut olisivat asiakkaille tulevaisuudessa tärkeimpiä asukastuvilla. Tutkimuksen mukaan vapaa-ajanvietto ja kulttuuripalveluita piti erittäin tärkeänä 44,5 % ja melko tärkeänä 36,5 % vastaajista. Sosiaalipalveluita piti erittäin tärkeänä 38 % ja melko tärkeänä 31 % vastaajista. Terveyspalveluita piti erittäin tärkeinä ja melko tärkeinä 34,1 %. Työllisyyspalvelut olivat tärkeitä 25,4 % vastaajista ja melko tärkeitä 23,8 %:lle. Talous ja veroneuvontaa piti erittäin tärkeänä 9,5 % ja melko tärkeänä

27 % vastaajista. Seuraava kaavio havainnollistaa kuinka tärkeinä vastaajat pitävät eri palveluita (Kuvio 11).

Kuvio 11. Kaikkien vastaajien tärkeimmiksi kokemat palvelut (n=126)

Miehistä 50 % piti sosiaalipalveluita erittäin tärkeänä, kun naisilla vastaava luku oli 32,5 %. Naiset pitivät tärkeimpänä palveluna vapaa-aika ja kulttuuripalveluja ja vastaajista 45,7 % pitikin sitä erittäin tärkeänä. Miehistä 42,8 % piti vapaa-aika ja kulttuuripalveluja erittäin tärkeinä. Sekä naiset että miehet kokivat terveys- ja työllisyyspalvelut yhtä tärkeiksi. Miehistä 26,1 % ja naisista 21,6 % piti terveyspalveluita erittäin tärkeänä. Työllisyyspalveluja erityisen tärkeinä piti naisista 24 % ja miehistä 28,5 %. Talous- ja veroneuvonnan kohdalla tuloksissa oli eroja sukupuolten välillä. Näitä palveluita piti erityisen tärkeinä miehistä 16,6 % ja naisista vain 6 %. Palvelutoiveet eivät tutkimuksen mukaan olleet iästä riippuvaisia.

Vain 11,1 % piti terveystalvveluiden järjestämistä asukastuvilla erityisen tärkeänä. Työttömistä lähes puolet 42,8 % piti työllisyystalvvelujen järjestämistä asukastuvalla erittäin tärkeänä. Työttömistä 21,4 % ei pitänyt työllisyystalvvelujen saantia asukastuvalla erityisen tärkeänä. Eläkkeellä olevista vain 26,5 % piti terveystalvvelujen järjestämistä erityisen tärkeänä ja ei niin tärkeänä jopa 43 %. Myöskään vastaajat, jotka ilmoittivat olevansa terveystalvveluunsa melko tai erittäin tyytymättömiä, heistä 50 % ei kuitenkaan pitänyt terveystalvvelujen järjestämistä asukastuvilla erityisen tärkeinä. Työssä käyvistä 52,4 % koki vapaa-aika ja kulttuuritalvvelut erittäin tärkeinä. Sosiaalitilvvelujen järjestämistä asukastuvilla, piti erityisen tai melko tärkeänä 90,5 % työssä käyvistä vastanneista.

Asukastupakohtaisesti tarkasteltuna talvvelutoiveissa oli jonkin verran eroja. Työllisyys- ja vapaa-aika ja kulttuuritalvveluiden sekä talous ja veroneuvonnan talvveluiden koettu tärkeys erosi hieman, kun vertailtiin asukastupia keskenään. Hieman suurempaa eroavaisuutta asukastupien kesken ilmeni sosiaali- ja terveystalvveluiden osalta. Pihlavan asukastuvan vastauksissa ei pidetty niin tärkeänä sosiaali- ja terveystalvveluiden järjestämistä kuin Pormestarinluodon ja Sampolan asukastupien vastauksissa. Liitteestä selviää asukastupakohtaiset talvvelutoiveet prosentteina (Liite 4).

11.3.4 Asukatuvan toimintaan liittyviä erityistoiveita

Tutkimuksessa haluttiin selvittää mitkä tekijät vastaajien mielestä ovat tai olisivat tulevaisuudessa merkittäviä asukastupien toiminnan kannalta. Vastaajilla oli tässä tutkimuskysymyksessä mahdollisuus valita kaksi vastausvaihtoehtoa. Eniten kannatusta toimintaan vaikuttavista tekijöistä saivat talvvelun maksuttomuus 29 % ja talvvelun läheisyys 23 % sekä henkilökunnan pysyvyys 23 %. Monipuolinen ohjattu toiminta sai 16 % kaikista maininnoista. Maininnoista 7,5 % koski pidennettyä aukiokoloaika. Muina merkittävinä tekijöinä 1,5 % mainittiin lehtitarjonta, ompelutalvvelu ja kulttuuritalvvelut.

Asukastupakohtaisesti jaoteltuna tarkasteltiin toimintaan vaikuttavien tekijöiden jakautumista vastaajien kesken. Palvelun maksuttomuus koettiin tärkeimmäksi Pormestarinluodon ja Sampolan asukastuvilla, kun taas Pihlavassa tärkeimmäksi koettiin henkilökunnan pysyvyys. Kaavio havainnollistaa kuinka tärkeinä eri toimintoja asukastuvilla pidettiin (Taulukko 8).

Asukastuvan toimintaan vaikuttavia tekijöitä	<i>Pormestarin-</i>		
	<i>Pihlava</i>	<i>luoto</i>	<i>Sampola</i>
Pidennetyt aukioloajat	7 %	10 %	6 %
Henkilökunnan pysyvyys	31 %	16 %	22 %
Palvelun maksuttomuus	27 %	29 %	30 %
Palvelun läheisyys	20 %	23 %	25 %
Monipuolinen ohjattu toiminta	13 %	20 %	17 %
Joku muu, mikä	2 %	2 %	0 %
Yhteensä	100 % (n=47)	100 % (n=41)	100 % (n=40)

Taulukko 8. Asukastuvan toimintaan vaikuttavien tekijöiden kannatus asukastuvittain (n=128)

Naisille tärkein tekijä oli palvelun maksuttomuus, jonka mainitsi 29 % naisista. Henkilökunnan pysyvyys (20 %), palvelun läheisyys (22 %) ja monipuolinen ohjattu toiminta (21 %) olivat naisten vastauksissa kaikki lähes yhtä arvostettuja. Pidennetyt aukioloajat saivat 7 % maininnoista. Muita palveluita kannatettiin vajaan 1 % edestä. Miehistä tärkein tekijä on palvelun maksuttomuus, joka sai 30 % kannatuksen. Toiseksi tärkeimpiä tekijöitä olivat hyvin tasaisesti henkilökunnan pysyvyys (36 %) ja palvelun läheisyys (23 %). Miehet toivoivat pidennettyjä aukioloaikoja (11 %) enemmän kuin naiset (7 %). Miehiltä sai kannatusta vähemmän monipuolinen ohjattu toiminta, josta oli maininta vain 7 % vastauksia. Miesten vastauksissa oli 3 % verran mainintoja jostakin muusta asukastuvan toimintaan vaikuttavasta vaihtoehdosta.

Tutkimuksessa neljää suurimpaan työmarkkinatilanteeseen kuuluvaa ryhmää tutkittaessa ilmeni, että kaikille ryhmille tärkein tekijä oli palvelun maksuttomuus. Eri ryhmien toiveet olivat kaiken kaikkiaan samansuuntaisia, poikkeuksena opiskelijat, jotka toivoivat pidennettyjä aukioloaikoja yhtä tärkeänä kuin palvelun maksuttomuutta.

11.4 Asukastupatoiminnan vaikutuksista asiakkaiden elämään

Kyselylomakkeen avoimella kysymyksellä selvitettiin miten asukastupa ja sen toiminta on vaikuttanut vastaajien elämään. Vastaajista 64 % kertoi asukastuvan vaikutuksesta omaan elämäänsä. Kaikista miehistä 53 % ja naisista 70 % vastasi avoimeen kysymykseen. Useammin esiintyneet vastaukset jaettiin eri teemoihin, joita olivat ruokailu, virkistäytyminen, palvelut, sosiaaliset suhteet ja yksinäisyys. Ne yksittäiset vastaukset, jotka eivät suoranaisesti asetu minkään teeman alle, käsitellään yhteisesti pääteemojen jälkeen.

Useat vastaajat mainitsivat tärkeänä asiana mahdollisuuden ruokailuun asukastuvalla. Ruokailun ja kahvinjuonnin lisäksi mainittiin samassa yhteydessä usein myös seurustelumahdollisuus muiden kanssa.

”Tyytyväinen että tuvalla saa ruokaa ja tapaa ystäviä.”

”Lähes päivittäin tulee lähdeksi kotoosta ja on joku päämäärä ja yksinasuvana koen ruokailun erittäin tärkeänä.”

”Tietenkin jos sopisi työssä kävijöiden aikatauluun mutta käyn lomilla syömässä eli pikku hemmottelu.”

Palvelut ja ohjattu toiminta esiintyivät melko monessa vastauksessa. Vastauksissa tuli esille erilaisten harrastuspiirien, retkien ja myyjäisten tärkeys. Useissa vastauksissa pidettiin tärkeänä mahdollisuutta lukea lehtiä ja käyttää internetiä. Muutamissa vastauksissa pidettiin tärkeänä mahdollisuutta ostaa leivonnaisia, ja jois-

sakin vastauksissa pidettiin ompelupalveluita erittäin tärkeinä. Maininta oli myös mahdollisuudesta hoitaa asioita ilmaiseksi puhelimitse. Vastaajat toivat myös esille, että haluaisivat kehittää asukastupaa ja olla enemmän mukana vaikuttamassa toimintaan.

”Nettiä käytän täällä... ei tarvitse kotiin ostaa omaa liittymää.”

”Monin eri tavoin, melkein joka päivä käyn lukemassa Satakunnan kansan, juon kahvit ja seurustelen ihmisten kanssa, ei ole täällä toista samanlaista paikkaa, että tosi hyvä ei saa vain lopettaa.”

”Voi poiketa halutessaan esim. kauppa reissulla, ompelupalvelua pidän hyvänä samoin pieniä käsitöitä joita voi ostaa omiksi tarpeiksi sekä antaa lahjaksi.”

”Sämpylöitä ostan mielellään, jos vain hinta ei nousisi kohtuuttomuuksiin. Erilaisissa myyjäistapahtumissa on kiva käydä.”

”Ikoni-kerho parasta”

Joissakin vastauksissa tuli selkeästi esille, että asukastuvalla on ollut virkistävä vaikutus asiakkaiden elämään.

”Piristävä ajankulu ystävien kanssa oleminen”

”Tänne on hyvä poiketa kun aika käy kotona pitkäksi.”

”Pitää vireyttä yllä, kun olen työtön.”

”Piristää eläkeläisen elämää”

”Mukava poiketa tuttuja tapaamaan”

Yhteisöllisyys, osallisuus ja ystävyysuhteet tulivat esille suurimmassa osassa vastauksia. Joissakin vastauksissa tuli esille myös mahdollisuus hoitaa ystävyysuhteita internetin välityksellä. Useat mainitsivat, että olivat saaneet uusia ystäviä asukastuvalta. Vastauksissa tuli myös esille, että on tärkeää kuulua johonkin yhteisöön.

”Internet yhteys ystäviini sekä asukastuvan asiakkaisiin on hyvä kontakti. Monelle tämä on elämänmaku, erittäin tärkeä!!!”

”Saanut muutaman hyvän ystävän”

”Kiva on olla toiminnassa mukana”

”Olen saanut uusia ystäviä. On paikka johon tulee mentyä”

”Olen saanut ystäviä sekä hyviä työkavereita. Olen myös oppinut erittäin paljon vanhemmilta ihmisiltä. Ja olen huomannut kuinka tärkeä tämä toiminta on”

Yksinäisyyden poistuminen esiintyi useissa vastauksissa. Monet kirjoittivat hyvin kiitollisia kommentteja siitä, miten asukastupa on poistanut yksinäisyyden. Asukastupaa pidettiin tärkeänä ja sellaisena paikkana johon on helppo tulla.

”Täällä on mukavia ihmisiä joiden kanssa voi keskustella ja kun olen yksinäinen saan hyvää ruokaa halvalla”

”Tämä on paikka jonne tulen ihmisten keskuuteen, kun yksin asuu ei tapaa ihmisiä. Täällä saa tehdä tai olla tekemättä mitään. Hyvä ilmapiiri, minusta on hyvä, että työntekijät vaihtuu. Muuten saattaisi tulla ns. klikkiytymiä ja asenne ongelmia! Minulle tosi tärkeä paikka käydä.”

”Poistanut yksinäisyyden - Laulu + muut harrastukset kiva asia.”

”Löytänyt ystäviä ja alkanut olemaan enemmän liikkumassa pois kotoa.”

”No, ainakin siten, että jos tupaa ei olisi, - niin 12. kysymyksessä olisi varmaan kohta 4 rengastettu.”

Joissakin vastauksissa kävi ilmi, että vastaajat ovat saaneet helpotusta ongelmiinsa ja apua elämän eri tilanteissa. Myös vertaistuen vaikutus näkyi vastauksissa ja ilmeni myös, että asukastupa voi olla hyvä paikka toteuttaa vapaaehtoistyötä auttamalla muita. Jossain vastauksissa pidettiin tärkeänä, että asukastuvalla voi hakea ilmaista ruoka-apua.

”Paikka on minulle vaikuttamisen paikka, vapaaehtoisuuteen ja työhön. Ihmisten avun pyyntöjen toteuttamiseen. Perusturvatoimiston palveluja A-tuvalle.”

”Hyvää terapiaa”

”Olen saanut apua eri asioihin”

”Ei oikeastaan mitenkään paitsi silloin ku on se huonopäivä voi tulla. Menee se huono olo johonkin”

Joissakin vastauksissa korostettiin asukastuvan vaikutusta työllistymiseen, joka onkin ollut elämänlaatua merkittävästi parantava tekijä. Lisäksi mainittiin asukastuvan tärkeä merkitys muun toiminnan järjestämisen paikkana. Kaiken kaikkiaan avoimen kysymyksen vastauksissa tuli paljon yksittäisiä puhuttelevia kommentteja, jotka kuvasivat hyvin, miten laaja-alaisesti asukastupatoiminta voi parantaa ihmisen elämää.

”Ilman en osaisi olla!”

12 TULOSTEN TARKASTELU

Tutkimuksemme lähtökohtana oli kiinnostus tutkia asukastuvan asiakasrakenteen ja toiminnan välistä tarvestaavuutta. Asukastuvan hallinnollinen muutos työllisyysyksikön alaisuudesta aikuissosiaalityön puolelle tammikuussa 2009, oli mielestämme ajankohtainen aika tutkia kohtaavatko asiakasrakenne ja tarjotut palvelut toisensa. Koska lähiötyöntekijöiden tehtäväkuvaan kuuluu asiakkaiden kokonaisvaltaista hyvinvointia, selviytymistä ja elämänhallintaa tukeva toiminta, pidettiin tärkeänä myös selvittää asiakkaiden hyvinvoinnin tämänhetkinen tila. Tutkimuksen pääteemoina olivat asukastuvan asiakasrakenne, asiakkaiden hyvinvointi ja palvelutarpeet. Johtopäätöksiä lähdetään avaamaan näiden pääteemojen ja tutkimustehtävien kautta, edeten asukastupia vertaileviin päätelmiin. Päättökysymyksenä oli ”*Minkälainen on asukastupien nykyinen asiakasrakenne, asiakkaiden hyvinvointi ja palvelutarpeet?*”

12.1 Johtopäätökset

Ensimmäinen teema, asukasastuvan asiakasrakenne, pitää sisällään kolme tutkimuskysymystä. Ensimmäisenä tutkittiin ”*Minkälainen on asukastuvan asiakasrakenne?*” ja tarkemmin haluttiin paneutua siihen ”*Minkälainen on asiakkaiden työmarkkinatilanne?*” ja ”*Mitkä ovat asiakkaiden yleisimmät asumismuodot?*” Näiden tutkimuskysymysten lähtökohtana oli, että eri väestöryhmien tarpeet elinympäristön suhteen vaihtelevat hyvin paljon (Wiik 2005, 23). Tutkimuksessa selvisikin, että asukastuvan kävijät olivat hyvin eri-ikäisiä ja erilaisissa elämäntilanteissa eläviä. Vastaajien ikäjakauma oli huomattavan laaja, nuorin vastaajista oli 13-vuotias ja iäkkäin 89-vuotias. Onkin todellinen haaste lähiötöylle vastata kaikkien eri-ikäisten tarpeisiin tasapuolisesti. Asukastuvilla ei ole asiakasrekisteriä ja koska asiakaskunta saattaa muuttua jatkuvasti, asiakaskunnan tarkka määrittäminen on lähes mahdotonta.

Asiakkaita oli kaikista eri koulutustasoista, ja monissa eri työmarkkinatilanteissa eläviä. Työttömyys ei ollut riippuvainen koulutustasosta, sillä sitä ilmeni kaikilla muilla koulutustasoilla, paitsi yliopistokoulutetuilla. Huomattavan suuri osa vastaajista oli eläkeläisiä (64 %). Tutkimus osoitti, että toiseksi suurin ryhmä olivat työssä käyvät. Oletuksena oli, että työttömien määrä olisi ollut suurempi, sillä asukastuvat ovat olleet pitkään työllistämisyksikön alaista toimintaa. Tulos on poikkeuksellinen, sillä tutkimuksen mukaan resurssit asukastoimintaan löytyvät usein juuri työttömistä ja ikääntyneistä, jotka ovat vahvimmin kiinnittyneet asuinalueeseensa (Kopomaa & Meltti 2005, 146).

Yleisin asumismuoto oli yksin asuminen, joka olikin selkeästi verrannollinen käyntimääriin. Yksin asuvista vastaajista yli puolet ilmoitti käyvänsä asukastuvalla useita kertoja viikossa. Toiseksi yleisin asumismuoto vastaajien keskuudessa oli puolison kanssa asuminen. Yksin lastensa kanssa asuvat olivat vastaajista vähemmistönä, mutta heistä puolet ilmoitti käyvänsä asukastuvalla useita kertoja viikossa. Edellä mainittu tulos vahvistaakin sitä tietoa, että yhteistoimintapaikat ovat usein syntyneet toiminnan tarpeesta uusilla alueilla, mutta myös asukkaiden yksinäisyydestä ja lähiverkoston puutteesta (Kopomaa & Meltti 2005, 145).

Yli puolet kaikista vastaajista ilmoittaa olevansa tekemisissä asukastuvan kävijöiden kanssa myös tuvan ulkopuolella. Aktiivisimmaksi ryhmäksi osoittautuivat työttömät, joista jopa 87 % oli tekemisissä muiden asukastuvan kävijöiden kanssa myös tuvan ulkopuolella.

Tutkimus osoitti, että vastaajista 20,8 % ilmoitti asuinpaikakseen jonkun muun kuin asukastuvan sijaintipaikan. Tuloksen perusteella voidaankin olettaa, että olisi aiheellista tutkia uusien asukastupien tarvetta eri alueilla. Erityisen tärkeää se olisi kerrostaloalueilla, jossa on tutkitusti vähemmän naapurikontakteja, jotka luovat perustan asuinalueen yhteisöllisyydelle (Strandell 2005, 133).

Asukastupien kesken suurimmat erot liittyivät sukupuolijakaumaan. Naisten osuus oli kaikilla asukastuvilla enemmistönä, joskin Pihlavan asukastuvalla oli miehiä suhteellisesti eniten. Sukupuoli on yksi tekijä, joka vaikuttaa toimintaan liittyviin odotuksiin ja sitä kautta toiminnan muotoutumiseen.

Toinen pääteemamme oli palvelut, joihin liittyvät tutkimuskysymykset olivat ”*Mitkä palvelut asiakkaat kokevat tärkeimmiksi?*” ja ”*Minkälaisia palveluita asiakkaat toivovat tulevaisuudessa?*” Kysyttäessä asukastuvan tärkeimpiä palveluita, nousi tärkeimmiksi mahdollisuus kahviin ja ruokailuun sekä seurusteluun ja ryhmän tukeen. Avoimen kysymyksen tuloksiin viitaten voidaankin olettaa, että ne liittyvät usein kiinteästi yhteen. Näissä avoimen kysymyksen vastauksissa ruokailua ja kahvia mainittiin hyvin harvoin yksinään, vaan niihin liittyi lähes aina maininta sosiaalisesta kanssakäymisestä. Toisaalta taas seurustelu ja ryhmän tuki mainittiin myös yksinään, ilman mitään muuta tekijää. Seurustelu ja ryhmän tuki olivatkin tuloksien mukaan monelle asiakkaalle erityisen voimaannuttavia tekijöitä. Tällainen sosiaalisesta kanssakäymisestä saatu tuki saattaakin selittää sen, miksi lähiötyöntekijän antama ohjaus ja neuvonta koettiin nykyisistä palveluvaihtoehdoista vähemmän tärkeäksi. Nämä edellä mainitut tulokset vahvistavat sitä, että lähiötyö ei ensinnäkään ole ongelmakeskeistä, vaan se on ennemminkin näkymätöntä sosiaalityötä, jossa sosiaaliset vaikutukset tulevat sivutuotteena. Esimerkiksi lähiöliikunnassa ei painopiste ole sosiaalisissa ongelmissa, mutta siitä huolimatta saattaa tapahtua ongelmien käsittelyä. (Kopomaa 2003, 240.)

Kysyttäessä niitä palveluita, joita asiakkaat haluaisivat tulevaisuudessa asukastuvilla, vapaa-ajanvietto ja kulttuuripalvelut nousivat selkeästi toivotuimmiksi. Työssä käyvistä vastaajista sosiaalipalvelujen saantia asukastuvalla piti tärkeänä 90 % vastaajista, joka oli keskimääräistä enemmän kuin muissa työmarkkinatilanteissa olevilla. Miehistä jopa puolet piti sosiaalipalveluiden saantia erityisen tärkeänä, kun naisista sitä piti tärkeänä vain 32 %. Tuloksia tutkittaessa havaitsimme, että ikä ei vaikuttanut palvelutoiveisiin. Esimerkiksi eläkkeellä olevista vain 26,5 % piti terveystalveluiden saantia asukastuville erityisen tärkeänä ja ei niin tärkeänä jopa 43 %.

Kysyttäessä tekijöitä, joita asukastuvan asiakkaat pitivät merkittävänä asukastupien toiminnan kannalta, nousi päällimmäisenä vastauksissa palvelun maksuttomuus ja henkilökunnan pysyvyys. Avoimen kysymyksen vastaukset tukevat päätelmää, jonka mukaan henkilökunnan pysyvyys on monelle turvallisuutta luova tekijä.

Opiskelijoiden toiveet erosivat muiden ryhmien toiveista siinä, että pidennetyt audioloajat saivat heiltä yhtä paljon mainintoja kuin palvelun maksuttomuus.

Suurimmat erot asukastupien palvelutarpeissa, ilmeni terveystalveluiden kohdalla. Pihlavan asukastuvan vastaajat toivoivat huomattavasti vähemmän terveystalveluja asukastuvalle. Voidaankin olettaa, että se saattaa johtua siitä, että Pihlavassa on kattavammat alueelliset terveystalvelut kuin Pormestarinluodossa ja Sampolassa.

Kolmantena teemana oli asiakkaiden hyvinvointi ja tutkimuskysymyksiä ”*Minkälaiseksi asiakkaat kokevat oman hyvinvointinsa?*”, ”*Mitkä tekijät vaikuttavat hyvinvointiin?*” sekä ”*Minkälainen vaikutus asukastuvilla on ollut asiakkaiden elämässä?*” Hyvinvointia käsittelevien kysymysten vastausten raportointiin liittyi eniten eettisiä kysymyksiä. Vaikka tutkimusaineistomme oli melko iso, oli joissakin ikäluokissa ja työmarkkinatilanteissa hyvin vähän edustajia. Tästä syystä kaikkia tuloksia ei voitu lainkaan julkaista, sillä niiden kautta henkilöiden yksityisyys olisi voinut vaarantua. Erityisesti tämä ongelma tuli esiin, kun haluttiin julkaista vastauksia asukastupakohtaisesti.

Elämäntilanteensa erittäin tai melko tyytymättömäksi kokevista vastaajista 70,5 % oli yksin asuvia. Näistä yksin asuvista elämänsä melko tai erittäin tyytymättömäksi kokevista lähes puolet koki myös yksinäisyyttä usein tai todella usein. Asukastuvilla usein käyvät eivät kokeneet yksinäisyyttä juuri lainkaan. Vaikka yksittäisiä poikkeuksia olikin, voidaan päätellä, että asukastuvalla on yksinäisyyttä poistava vaikutus. Samanlaisia tuloksia voi nähdä myös avoimen kysymyksen vastauksessa, jossa kysyttiin asukastuvan vaikutuksesta omaan elämään. Osallisuudella yhteisöön voi olla monenlaisia vaikutuksia ja ne voivat lievittää yksinäisyyden kokemusta ja toimia hyvinä vertaistuen kenttinä (Rustanius & Joensuu 2005, 12). Yksinäisyys onkin tutkimuksen mukaan hyvinvointia heikentävä tekijä. Toisaalta yksinasuminen ei aina ole riski, vaan se on usein myös tietoinen valinta, joka ei johda yksinäisyyden tunteen. Kuitenkaan laajakaan sosiaalinen verkosto ei välttämättä pysty poistamaan yksinäisyyden kokemusta (Siltaniemi ym. 2009, 68–69.)

Todettiin, että terveydentilaan erittäin tai melko tyytymättömiä oli eniten 46–55-vuotiaiden ikäryhmässä. Suhteessa yli 76-vuotiaisiin tulos on poikkeava, sillä vanhemmassa ikäryhmässä on valtaosa kaiken kaikkiaan terveydentilaansa tyytyväisiä. Huomioitavaa kuitenkin on, että kysymyksen asettelussa ei ollut lähtökohteisesti kysymys diagnosoiduista sairauksista, vaan kysymys oli koetusta terveydentilasta. Vanhemmassa ikäryhmässä keskimääräisesti paremmaksi koettu terveydentilan kokemus, voi johtua siitä, että ajan saatossa mahdollisiin terveydentilan alenemiin on totuttu. Toisaalta 46–55-vuotiaiden heikompi tulos voi johtua korkeammasta sairastavuudesta, vaikka tässä ryhmässä ei ollut merkittävässä määrin eläkkeellä olevia.

Asuinympäristöllä on merkittävä vaikutus ihmisen hyvinvoinnille. Huomattiin, että asiakkaista suurin osa koki oman asuinalueensa hyvänä ja osa vastaajista keskinkertaisena, mutta kukaan vastaajista ei pitänyt asuinaluettaan huonona. Tutkimuksen mukaan Pormestarinluodossa asuvat pitivät asuinaluettaan hieman parempana kuin Pihlavassa ja Sampolassa asuvat. Tutkimustulos osoittaa toiseksi, että lähiöiden saama negatiivinen arvostus perustuukin usein ”ulkopuolisen katseeseen” (Nupponen 2001, 28).

Asukastuvan vaikutukset asukkaiden elämään näyttävät tutkimuksen mukaan liittyvän pitkälti sen tuomaan laajenneeseen sosiaaliseen verkostoon, ja sitä kautta saatuun vertaistukeen. Osallisuuden merkitys ja tunne siitä, että jokin paikka johon on helppo mennä, on monelle tärkeä. Hyvin monissa avoimen kysymyksen vastauksissa korostettiin asukastuvan elämää kohentavaa vaikutusta, sekä yksinäisyyden että syrjäytymisen poistajana. Monelle asukastupa oli myös vaikuttamisen paikka sekä paikka itsensä toteuttamiselle. Valitettavan usein alueellinen toiminta ei saa ansaitsemaansa arvoa, vaan se saatetaan leimata puuhasteluksi, siitäkin huolimatta, että se tavoittaa laajasti vaikeissa tilanteissa ja syrjäytymisen vaarassa eläviä ihmisiä. Yksinäisyys, eristäytyminen ja yhteisöjen puute voivat johtaa sairastumiseen ja äärimmillään hyvin vakaviin ongelmiin. (STKL 2007.)

12.2 Jatkotutkimusaiheet

Asukastupien mahdollisia asiakkaita on yhteensä Pihlavan, Pormestarinluodon ja Sampolan asuinalueilla 9 % koko Porin väestöstä. Asukastupatoiminta voi parhaimmillaan olla toimintamuoto, joka tavoittaa hyvin laajasti näiden asuinalueiden ihmiset. Nämä matalan kynnyksen kohtaamispaikat voivat yhdistää parhaimmillaan suuren osan alueen ihmisistä ja lisätä asukkaiden välistä aitoa yhteisöllisyyttä. Kaikkien lähiön asukkaiden tietoisuuden lisääminen asukastupatoiminnasta voisikin olla lähtökohta projektille.

Olisi mielenkiintoista tutkia muutamien vuosien päästä, miten asukastuvan toiminta ja asiakasrakenne on muotoutunut eri hallintokunnan alaisuudessa. Merkityksellistä olisi tutkia syvällisemmin asukastuvan toiminnan vaikutuksia asiakkaiden elämään ja hyvinvointiin, jotta voitaisiin tutkimuksellisesti todeta sen moninaiset vaikutukset ihmisen elämään. Tutkimuksen aikana heräsi kiinnostus tutkia erityisesti miespuolisten asiakkaiden palvelutoiveita, jotta asukastupatoiminta voisi paremmin tavoittaa myös heidät.

Asukastuvan asiakkaat ovat niin heterogeeninen ryhmä, että ne antavat monipuolisia mahdollisuuksia tarkempiin jatkotutkimuksiin eri alueilla ja asiakasryhmissä.

LÄHTEET

- Ahonen, P. 2009. Lähiötyöntekijä. Sampolan asukastupa, Porin kaupunki. Henkilökohtainen tiedonanto 29.9.2009.
- Bäcklund, P. & Schulman, H. 2000. Kunnostusta ja kuntokävelyä, asukastiloja ja aikamatkoja, Onnistuiko Helsingin lähiöprojekti? Helsinki. Helsingin kaupungin tietokeskus.
- Duodecim. Terveyskirjasto 2008. Fyysisen toimintakyvyn ja kunnan arvioinnin lähtökohdat. Kustannus Oy Duodecim. [verkkodokumentti]. [Viitattu 29.9.2009]. Saatavissa: <http://www.pori.fi/asukastuvat/index.html>
- Eronen, A., Londén, P., Perälähti, A., Siltaniemi, A. & Särkelä, R. 2008. Sosiaalibarometri 2008. Ajankohtainen arvio kansalaisten hyvinvoinnista, palveluista ja palvelujärjestelmän muutoksesta. Helsinki. Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto.
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2008. Tutki ja kirjoita. Helsinki. Tammi.
- Kananoja, A., Lähteinen, M., Marjamäki, P., Laiho, K., Sarvimäki, P., Karjalainen, P. & Seppänen, M. 2007. Sosiaalityön käsikirja. Helsinki. Tietosanoma Oy.
- Karppi, S-L. Erikoistutkija. Kelan tutkimusosasto. 2008. Toimintakyky on selviytymistä elämän haasteista. Kansaneläkelaitos. [verkkodokumentti]. [Viitattu 16.10.2009]. Saatavissa: <http://www.kela.fi/in/internet/suomi.nsf/NET/261006153959HJ?OpenDocument>
- Keränen, E., Nissinen, P., Saarnio, T. & Salminen, M. 2001. Sosiaalialan työn uudet ulottuvuudet. Vantaa. Tammi.
- Kopomaa, T. & Meltti, T. 2005. Kaupunkisosaalityötä paikantamassa. Helsinki. Yliopistopaino.
- Kopomaa, T. 2003. Kohti kaupunkisosaalityötä - haasteena tasapainoinen kaupunki. Helsinki. Palmenia-kustannus.
- Laitinen, M. & Pohjola, A. 2003. Sosiaalisen vaihtuvat vastuut. Juva. PS-kustannus.
- Luukas, T. 2009. Asukastupa tarpeen mukaan. Toimintatutkimus asukastupatoiminnan kehittämismahdollisuuksista yhteistyössä asukkaiden tueksi paikalliseen tarpeeseen. Kemi. Kemi- Tornion ammattikorkeakoulu.
- Moisio, P., Karvonen, S., Simpura, J. & Heikkilä, M. 2008. Suomalaisten hyvinvointi 2008. Helsinki. Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus.
- Niinistö, I. , Saari, M. 2007. Päihdeongelmaisen syrjäytyminen ammattilaisen näkökulmasta. Järvenpää. Diakonia-ammattikorkeakoulu.

- Nupponen, T. 2001. Sosiaalinen näkökulma lähiöuudistuksessa. Sosiaali- ja terveysministeriö. Helsinki. Sosiaali- ja terveysministeriö.
- Porin hallintokeskus. Talous- ja strategiapalvelut. 2009. Porin kaupungin tilastollinen vuosikirja 2009. Kolmaskymmeneskuudes vuosikerta. Pori. Porin kaupunki.
- Porin kaupunki. 2009a. Esite Poriskooppi 2009. Pori.
- Porin kaupunki. 2009b. Porin ja Noormarkun kuntaliitos 1.1.2010. [verkkodokumentti]. [Viitattu 29.9.2009]. Saatavissa: <http://www.pori.fi/kuntaliitosselvitys>
- Porin kaupunki. 2009c. Porin kaupungin lähiötyö. [verkkodokumentti]. [Viitattu 29.9.2009]. Saatavissa: <http://www.pori.fi/asukastuvat/index.html>
- Porin kaupunki. 2009d. Talouspalvelut. Tunnuslukuja Porista. [verkkodokumentti]. [Viitattu 29.9.2009]. Saatavissa: <http://www.pori.fi/talouspalvelut/tilastot.html#talous>
- Porin kaupunki. 2009e. [verkkodokumentti]. [Viitattu 29.9.2009]. Saatavissa: <http://www.pori.fi/perustiedot/pori/>
- Ramsten, J. 2007. Porin alueen lapsiperheiden kanssa työskentelevien ammattihenkilöiden moniammatillinen yhteistyö. Satakunnan ammattikorkeakoulu. Pori.
- Ranne, K., Sankari, A., Rouhiainen-Valo, T. & Ruusunen, T. 2005. Sosiaalipedagoginen ammatillisuus. Madsenin kukasta toiminnan tulppaaniksi. Pori. Satakunnan ammattikorkeakoulu.
- Roivainen, I., Nylund, M., Korkiamäki, R. & Raitakari, S. 2008. Yhteisöt ja sosiaalityö. Kansalaisen vai asiakkaan asialla? Juva. PS- kustannus.
- Rosnell, R. 2009. Lähiötyöntekijä. Pihlavan asukastupa, Porin kaupunki. Henkilökohtainen tiedonanto 30.9.2009.
- Rustanius, M. & Joensuu, T. 2005. Voimaa vertaistuesta. Kokemuksia Suomen pakolaisavun tukena - projektista 2003–2005. Suomen pakolaisapu ry.
- Siltaniemi, A., Perälähti, A., Eronen, A., Londén, P., Peltosalmi, J. 2008. Hyvinvointi ja osallisuus Itä- Suomessa. Helsinki. Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto ry.
- Siltaniemi, A., Perälähti, A., Eronen, A., Särkelä, R. & Londén. 2009. Kansalaisbarometri 2009. Suomalaisten arvioita hyvinvoinnista, palveluista ja PARAS-uudistuksesta. Helsinki. Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto ry.
- Sosiaali- ja terveysministeriö. 2007. Hyvinvointi 2015-ohjelma. Sosiaalialan pitkän aikavälin tavoitteita. [verkkodokumentti]. [Viitattu 22.9.10.2009]. Saatavissa: http://info.stakes.fi/NR/rdonlyres/8E8A41EF-6FBF-4153-A81C-AF923E440F1D/0/STM2007_3.pdf
- Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto. 2007. Eduskuntaryhmien tapaaminen 14.11.2007 Järjestöbarometri 2007. [verkkodokumentti]. [Viitattu 22.9.10.2009]. Saatavissa: http://www.stkl.fi/kannanotto_14.11.2007.html

Strandell, A. 2005. Asukasbarometri 2004. Asukaskysely suomalaisista asuinym-
päristöistä. Helsinki. Ympäristöministeriö.

Tapaninen, A., Kauppinen, T., Kivinen, K., Kotilainen, H., Kurenniemi, M. & Pa-
junkoski, M. 2002. Ympäristö ja hyvinvointi. Porvoo. WSOY.

Työterveyslaitos. 2006. Psykkinen toimintakyky. [verkkodokumentti]. [Viitattu
16.10.2009]. Saatavissa:
<http://www.ttl.fi/Internet/Suomi/Aihesivut/Ika+ja+tyo/Yksilo/Toimintakyky/psyykkinen+toimintakyky.htm>

Vaalto, K. 2005. Pormestarinluodon asukastupa on matalan kynnyksen paikka.
Porin kaupungin henkilöstölehti. 4, 13.

Visavuori, P. 2009. Lähiötyöntekijä. Pormestarinluodon asukastupa, Porin kau-
punkki. Henkilökohtainen tiedonanto 29.9.2009.

Wiik M. 2005. Asukasryhmät ja elinympäristö. Selvitys väestöryhmistä ja asukas-
tarpeista. Helsinki . Suomen ympäristöministeriö.

Työllisyysyksikkö
Johanna Koskela
Työllisyys sihteeri
Teljänkatu 5
28130 Pori

Porissa 27.10.2008

Tutkimuslupa-anomus

Pyydämme kohteliaimmin tutkimuslupaa opinnäytetyötämme varten. Opiskelemme Satakunnan ammattikorkeakoulun Harjavallan sosiaali- ja terveysalan toimipisteessä sosionomeiksi. Suuntaudumme opinnoissamme Sosiaalipalvelujen ohjaukseen. Tarkoituksemme on valmistua joulukuussa 2009.

Teemme opinnäytetyötä Porin kaupungin asukastupien toiminnasta. Opinnäytetyön tarkoituksena on selvittää asukastupien käyttäjäryhmiä ja asukastuvan vaikutusta heidän elämäänsä ja hyvinvointiinsa. Kvantitatiivisen kyselytutkimuksen avulla on tarkoitus saada tietoa, joka palvelee asukastupien työntekijöitä ja asiakkaita. Tutkimuksen avulla pyrimme saamaan arvokasta tietoa siitä, miten asukastuvat voisivat kehittyä myös tulevaisuudessa.

Tutkimus on tarkoitus suorittaa Pihlavan, Pormestarinluodon ja Sampolan asukastupien asiakkaille alkuvuodesta 2009. Ennen kyselytutkimuksen alkua, toimitamme kyselykaavakkeet nähtäväksi. Opinnäytetyömme ohjaajana toimii Lehtori Marjatta Majuri-Kylväjä.

Kunnioittaen

Outi Rosenqvist

Kirsti Rosenqvist

Myönnän tutkimusluvan

Paikka ja aika Pori 28.10.2008
Allekirjoitus Johanna Koskela

Porissa 6.4.2009

Hei!

Olemme Satakunnan ammattikorkeakoulun sosiaali-alan opiskelijoita. Teemme opinnäytetyötä, jonka tarkoituksena on selvittää Porin kaupungin asukastupien asiakkaiden kokemuksia hyvinvoinnista ja asukastuvan toiminnasta. Tutkimuksen avulla toivomme saavamme tietoa, joka auttaisi kehittämään asukastupien toimintaa asiakkaiden tarpeita vastaavaksi.

Kyselylomakkeet käsitellään luottamuksellisesti, niin ettei yksittäistä vastaajaa voi tunnistaa. Tutkimuksen valmistuttua toimitamme sen nähtäväksi jokaiselle asukastuvalle. Toivommeekin että löydät aikaa ja mielenkiintoa kyselylomakkeen täyttämiseen, sillä jokaisen asiakkaan mielipide on tutkimuksen kannalta merkittävä.

Keväisin terveisin

Outi Rosenqvist

Kirsti Rosenqvist

1. Sukupuoli

- 1 nainen
- 2 mies

2. Ikä

_____vuotta

3. Asukastupa

- 1 Pihlava
- 2 Pormestarinluoto
- 3 Sampola

4. Asuinpaikkani

- 1 Pihlava
- 2 Pormestarinluoto
- 3 Sampola
- 4 Joku muu _____

5. Asun tällä hetkellä

- 1 yksin
- 2 puolison kanssa
- 3 puolison ja lasten kanssa
- 4 lasten kanssa
- 5 vanhempieni/vanhempani kanssa
- 6 joku muu _____

6. Olen tällä hetkellä

- 1 työssä
- 2 työtön
- 3 eläkeellä
- 4 opiskelen
- 5 äitiysloma/kotihoidontuki
- 6 joku muu _____

7. Koulutukseni

- 1 kansakoulu
- 2 keskikoulu/peruskoulu
- 3 ylioppilastutkinto
- 4 ammatillinen koulutus
- 5 korkeakoulututkinto
- 6 yliopisto

8. Pidän asuinalueitani

- 1 hyvänä
- 2 keskinkertaisena
- 3 huonona

9. Miten tyytyväinen olet terveydentilaasi?

- 1 erittäin tyytyväinen
- 2 melko tyytyväinen
- 3 melko tyytymätön
- 4 erittäin tyytymätön

10. Miten tyytyväinen olet nykyiseen elämäntilanteeseesi?

- 1 erittäin tyytyväinen
- 2 melko tyytyväinen
- 3 melko tyytymätön
- 4 erittäin tyytymätön

11. Tunnetko itsesi stressaantuneeksi?

- 1 en juuri koskaan
- 2 joskus
- 3 melko usein
- 4 todella usein

12. Tunnetko itsesi yksinäiseksi?

- 1 en juuri koskaan
- 2 joskus
- 3 melko usein
- 4 todella usein

**13. Kuinka usein käyt asukastuvalla?
(ympyröi sopivin)**

- 1 useita kertoja viikossa
- 2 noin kerran viikossa
- 3 1-2 kertaa kuukaudessa
- 4 harvemmin

**14. Oletko tekemisissä asukastuvan
kävijöiden kanssa tuvan ulkopuolella?**

- 1 kyllä
- 2 en

**15. Mitkä koet asukastuvan tärkeimmiksi palveluiksi?
(ympyröi kaksi tärkeintä)**

- 1 kahvi/ruokailu
- 2 internet/lehdet
- 3 seurustelu/ryhmän tuki
- 4 ohjattu harrastustoiminta/retket
- 5 lähiötyöntekijän antama ohjaus/neuvonta
- 6 muut palvelut

**16. Koetko että voit vaikuttaa
asukastuvan toimintaan?**

- 1 kyllä
- 2 en

17. Mitkä palvelut olisivat mielestäsi tärkeitä asukastuvalla?(ympyröi jokaisesta sopivin vaihtoehto)

	erittäin tärkeä	melko tärkeä	ei niin tärkeä
1 sosiaalipalvelut	1	2	3
2 terveyspalvelut	1	2	3
3 työllisyyspalvelut	1	2	3
4 talous/veroneuvonta	1	2	3
5 vapaa-ajanvietto/kulttuuripalvelut	1	2	3

**18. Mitkä ovat/olisivat mielestäsi kaksi tärkeintä tekijää asukastuvan toiminnassa?
(ympyröi kaksi tärkeintä)**

- 1 pidennetyt aukioloajat
- 2 henkilökunnan pysyvyys
- 3 palvelun maksuttomuus
- 4 palvelun läheisyys
- 5 monipuolinen ohjattu toiminta
- 6 joku muu mikä? _____

19. Kerro omin sanoin miten asukastupa on vaikuttanut elämääsi?

KIITOS VASTAUKSISTASI!

Palveluiden koettu tärkeys eri asukastuvilla (n=125)			
Sosiaalipalvelut	Erittäin tärkeä	Melko tärkeä	Ei niin tärkeä
Pihlava	36 %	25 %	39 %
Pormestarinluoto	36 %	38 %	26 %
Sampola	43 %	31 %	26 %
Terveyspalvelut			
Pihlava	18 %	32 %	50 %
Pormestarinluoto	20 %	36 %	44 %
Sampola	33 %	36 %	31 %
Työllisyyspalvelut			
Pihlava	27 %	23 %	50 %
Pormestarinluoto	23 %	23 %	54 %
Sampola	26 %	26 %	48 %
Talous/veroneuvonta			
Pihlava	9 %	27 %	64 %
Pormestarinluoto	10 %	28 %	62 %
Sampola	10 %	26 %	64 %
Vapaa-aika/kulttuuripalvelut			
Pihlava	39 %	38 %	23 %
Pormestarinluoto	46 %	36 %	18 %
Sampola	50 %	33 %	17 %
(n=44) Pihlava			
(n=39) Pormestarinluoto			
(n=42) Sampola			